

# 4 ΕΣΔΡΑΣ ἢ ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΕΣΔΡΑ\*

## (Εἰσαγωγικά — Ἀπόδοσις τοῦ Κειμένου — Σχόλια)

ΥΠΟ  
ΣΑΒΒΑ ΧΡ. ΑΓΟΥΡΙΔΟΥ  
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

### ΟΡΑΣΙΣ Δ' (IX 26-X,59)

#### Εἰσαγωγή (IX 26-28)

<sup>26</sup>Καὶ ἐπορεύθη καθὼς ἔλεγέ μοι εἰς πεδίον ὃ καλεῖται Ἀρφαδ, καὶ ἐκαθέσθην ἐκεῖ ἐν τοῖς ἄνθεσι καὶ ἀπὸ τῶν βοτανῶν τοῦ ἀγροῦ ἔφαγον, καὶ ἐγένετο ἡ βρώσις αὐτῶν μοι εἰς πλησμονήν <sup>27</sup>καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας ἑπτὰ, καὶ ἐγὼ κατεκείμεν ἐπὶ τοῦ χόρτου, καὶ ἡ καρδιά μου πάλιν ἐταράσσετο, καθὼς καὶ προτοῦ. <sup>28</sup>Καὶ ἠνοιχθῇ τὸ στόμα μου, καὶ ἡρξάμην λέγειν ἐνώπιον τοῦ ὑψίστου καὶ εἶπον.

Ἡ μόνιμη δόξα τοῦ Νόμου, ὅχι ὅμως καὶ τοῦ Ἰσραήλ. Μία ἀντίθεσι (IX 29 - 37).

<sup>29</sup>Κύριε, σὲ ἡμῖν φανερῶν ἐφανερώθης τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ ὅτε ἦσαν ἐξερχόμενοι ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ὅτε ἤρχοντο εἰς ἔρημον ἄβατον καὶ ἄκαρπον, καὶ λέγων ἔλεγες <sup>30</sup>Σὺ Ἰσραήλ ἄκουσόν μου καὶ σπέρμα Ἰακώβ πρόσχες τοῖς λόγοις μου. <sup>31</sup>Ἰδοὺ γὰρ ἐγὼ σπείρω ἐν ὑμῖν τὸν νόμον μου, καὶ καρποφορήσει ἐν ὑμῖν, καὶ δοξασθήσεσθε ἐν αὐτῷ δι' αἰῶνος. <sup>32</sup>Οἱ δὲ πατέρες ἡμῶν λαβόντες τὸν νόμον οὐκ ἐτήρησαν καὶ τὰ νόμιμα οὐκ ἐφυλάξαντο. Καὶ ἐγένετο ὁ καρπὸς τοῦ νόμου οὐκ ἀπολλύμενος· οὐδὲ γὰρ ἐδύνατο, ὅτι σὸς ἦν. <sup>33</sup>Οἱ δὲ λαβόντες ἀπώλοντο, οὐ φυλαζόμενοι τὸ ἐν αὐτοῖς ἐσπαρμένον· <sup>34</sup>καὶ ἰδοὺ νενόμισται, ὅτι ἐὰν λάβῃ γῆ σπέρμα, ἢ αὐτὴ θάλασσα, ἢ σκεῦος ἄλλο βρώμα

\* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 946 τοῦ προηγουμένου ΝΓ' τόμου.

Ἡ κεντρικὴ ἰδέα τῆς Ὁράσεως Δ' εἶναι σαφής. Ὁ Ἑσδρας ὑπενθυμίζει τὸ θεῖον ἔλεος εἰς τὸ παρελθόν, ποῦ ἐκορυφώθη μὲ τὴν παράδοσι τοῦ Νόμου. Οἱ παραλήπτες ὅμως τοῦ Νόμου διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ ἀπωλέσθησαν. Ἀλλ' ὁ Νόμος δὲν ἐχάθη. Καὶ τὸ ἔδαφος δέχεται σπορά, ποῦ τυχὸν ἀφανίζεται, ἀλλὰ τὸ ἔδαφος μένει. Τὸ ἴδιο ἀποδεικνύει μὲ τὰ παραδείγματα τῆς θαλάσσης ποῦ πάντοτε μένει, καὶ τοῦ πλοίου, καθὼς καὶ τοῦ σκεύους ποῦ μένει, ἐνῶ τὰ ἐν αὐτῷ καταναλίσκονται. Ἐν συνεχείᾳ προχωρεῖ εἰς μίαν ἐλλιπῆ ἀναλογία: Ὁ Νόμος ἐδόθη διὰ νὰ φέρῃ καρπούς. Τοὺς ἔφερε· οἱ ἄνθρωποι ὅμως δὲν ἐπωφελήθησαν τῶν καρπῶν τοῦ Νόμου. Ὁ Νόμος παραμένει ἐκεῖ ἀμετάβλητος, ἀν καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀπωλέσθησαν. Ἐδῶ ἐνθυμεῖται κανεὶς παραλλήλους σκέψεις τοῦ Ἀπ. Παύλου περὶ τῆς λειτουργίας τοῦ Νόμου εἰς τὸ ἔργο τῆς θείας οἰκονομίας, ὅπου εὐρίσκει παρομοίας δυσχερείας ὅπως καὶ ἐδῶ. Ἡ φράσις «ὁ δὲ νόμος οὐκ ἀπόλλυται, ἀλλὰ διαμένει ἐν τῇ τιμῇ αὐτοῦ» ἐνθυμίζει παρομοίας φράσεις τοῦ Παύλου (Ρωμ. 7,14 «πνευματικὸς»), ποῦ ἀποτελοῦν κατὰ-ληξιν τῆς διαπιστώσεως ὅτι ὁ Νόμος δὲν ἐτελεσφόρησε!

ἡ πόμα, ἐὰν τύχη ἐξολεθρευθῆναι τὸ ἐσπαρμένον ἢ τὸ τεθειμένον, <sup>35</sup> ὁμοῦ τὸ ἐσπαρμένον ἢ τὸ τεθειμένον ἢ τὰ ὑπολειφθέντα ἐξολεθρεύεται, ταῦτα δὲ τὰ ὑποδεξάμενα μένει. Παρ' ἡμῖν δὲ οὕτως οὐκ ἐγένετο. <sup>36</sup> Ἡμεῖς μὲν οἱ τὸν νόμον λαβόντες ἁμαρτόντες ἀπολλύμεθα καὶ ἡ καρδία ἡμῶν ἡ ὑποδεξαμένη αὐτὸν ἐν ἁμαρτίᾳ, <sup>37</sup> ὁ δὲ νόμος οὐκ ἀπόλλυται, ἀλλὰ διαμένει ἐν τῇ τιμῇ αὐτοῦ.

### Τὸ Ὅραμα τῆς ἀπαρηγορήτου γυναικὸς (IX 38 - X 24).

<sup>38</sup> Καὶ ταῦτα λαλῶν, ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἀνέβλεψα τοῖς ὀφθαλμοῖς μου· καὶ εἶδον γυναῖκα ἐν τῷ δεξιῷ μέρει, καὶ ἰδὼν αὐτὴν ἐπένθει καὶ ἔκλειεν ἐν φωνῇ μεγάλῃ καὶ θυμῷ ἐπὶ λίαν, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτῆς διεσχισμένα, καὶ κόνις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς. <sup>39</sup> Καὶ ἀφῆκα οὕς ἐλογιζόμεν διαλογισμοὺς καὶ ἐστράφην πρὸς αὐτὴν καὶ εἶπον αὐτῇ <sup>40</sup> Ἰνατί κλαίεις; καὶ τί πονεῖς θυμῷ; Καὶ εἶπέ μοι <sup>41</sup> Ἀφες με, κύριε, ἵνα ἀποκλαίω ἐμὲ καὶ προστιθῶ πόνον, ὅτι σφόδρα πικροῖζω θυμῷ καὶ ἐταπεινώθην λίαν. <sup>42</sup> Καὶ εἶπον αὐτῇ Τί ἔπαθες; εἶπέ μοι. Καὶ ἔφη μοι <sup>43</sup> Στείρα ἦμην ἐγὼ ἡ δούλη σου καὶ οὐκ ἔτεκον ἔχονσα ἄνδρα ἔτη τριάκοντα, <sup>44</sup> ἐγὼ δὲ καθ' ὥραν καὶ καθ' ἡμέραν ἐν τοῖς ἔτεσι τούτοις τοῖς τριάκοντα ἐδεόμην τοῦ ὑψίστου νυκτὸς καὶ ἡμέρας. <sup>45</sup> Καὶ γένετο, μετὰ τριάκοντα ἔτη, εἰσήκουσέ με ὁ θεὸς τὴν δούλην σου καὶ προσεῖδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ προσέσχε τῇ θλίψει μου καὶ ἔδωκέ μοι υἱόν. Καὶ ηὔφρανθην ἐπ' αὐτῷ λίαν ἐγὼ καὶ ὁ ἀνὴρ μου καὶ πάντες οἱ πολῖταί μου, καὶ ἐδοξάσαμεν τὸν ἰσχυρὸν λίαν. <sup>46</sup> Καὶ ἔθρεψα αὐτὸν ἐν μόχθῳ πολλῷ. <sup>47</sup> Καὶ ἐγένετο, ὅτε ηὔξῃθῃ καὶ ἤλθε λαβεῖν γυναῖκα, καὶ ἐποίησα ἡμέραν ἐδωχίας.

Τὸ ὄραμα ποὺ ἀκολουθεῖ εἶναι συνέχεια τοῦ προηγουμένου, διότι ὑποδηλοῖ τὴν τιμωρίαν τῆς παραβάσεως τοῦ Νόμου, τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ τὸ 70 μ.Χ. καὶ κατὰ πάτησι αὐτῆς ὑπὸ τῶν ἐθνῶν. Συγχρόνως ὅμως ἀρχίζει νὰ διαφαίνεται καὶ κάποια διέξοδος.

Εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ὁράματος ὠρισμένα στοιχεῖα τῆς ἀφηγήσεως παραμένουν ἄνευ ἀντιστοίχου ἀποδόσεως: Ποιὰ εἶναι ἡ ἔννοια τῆς εἰδικῆς φροντίδος διὰ τῆς ἀνατροφῆς ἐνὸς υἱοῦ, καὶ τοῦ θανάτου τοῦ κατὰ τὴν νύκτα τοῦ γάμου του; Ποιὰ ἡ ἔννοια τοῦ ἀποτόμου σβησίματος τῶν φώτων; Ποῖοι οἱ γείτονες ποὺ χαίρονται... Ποιὰ ἡ ἔννοια τῆς ἐπὶ τριάντα χρόνια συνεχοῦς προσευχῆς; Ποῖος ὁ λόγος τοῦ ἐρχομοῦ τῆς γυναικὸς εἰς τὸ πεδῖον Ardat τὴν δευτέραν νύκτα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ της... κτλ. κτλ.; Ἡ ἀπάντησι ποὺ πρέπει νὰ δοθῇ στὸ ἐρώτημα διατὶ τόσα στοιχεῖα εἰς τὴν ἱστορίαν, τὰ ὁποῖα εἶναι ἄχρηστα διὰ τὸν σκοπὸν τοῦ ὁραματιστοῦ, εἶναι ὅτι ἐδῶ χρησιμοποιεῖ κάποια προηγουμένη ἱστορία (Γωβίτ, Ἄννας καὶ Σαμουὴλ) πολὺ ἐπεξεργασμένη, καὶ ὅτι, παρὰ τὴν προσοχὴν του, ὠρισμένα σημεῖα, ἄσχετα πρὸς τὸν σκοπὸν του, δὲν ἦτο δυνατὸ παρὰ νὰ διαφύγουν. Ἐξ ἄλλου, ἐκ τῆς ἀφηγήσεως ἐξάγεται ὅτι ἡ γυναῖκα εἶναι ἡ οὐρανία Ἱερουσαλὴμ καὶ ὁ υἱὸς της ἡ ἐπίγεια Σιών, ὅχι ὅμως μὲ τόση σαφήνεια μὲ ὅση θὰ ἀπέδιδε τοῦτο μία ἄλλη ἱστορία.

Ἐνα ἄλλο σημεῖον ποὺ πρέπει νὰ προσέξῃ ὁ ἀναγνώστης εἶναι ὅτι ἡ προσοχὴ τοῦ ὁραματιστοῦ συγκεντρώνεται εἰς ἀπολύτως ἱστορικὰς πραγματικότητας, ποὺ ἀφοροῦν τὸ ἔθνος του. Δὲν ὁμιλεῖ γενικῶς περὶ τοῦ προβλήματος τοῦ ἀνθρώπου ἐνώπιον τῆς ἀπειτήσεως τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ διὰ τὸ πένθος τῆς Σιών, ἓνα πένθος ποὺ δὲν τὸν ἀφίνει νὰ σταματήσῃ, ἔστω καὶ ἐπ' ὀλίγον εἰς τὸ πένθος τῆς γυναικὸς ποὺ ἔχασε τὸ μονογενὲς της.

Χ <sup>1</sup>Καὶ ἐγένετο, ὅτε εἰσῆλθεν ὁ υἱὸς μου εἰς τὸν θάλαμον αὐτοῦ, ἔπεσε καὶ ἀπέθανε. <sup>2</sup>Καὶ ἐσβέσαμεν πάντες τὰ φῶτα, καὶ ἠγέρθησαν πάντες οἱ πολῖται μου πρὸς τὸ παρηγορεῖν με. Καὶ ἡσύχασα ἕως τῆς ἑξῆς ἡμέρας ἕως νυκτός. <sup>3</sup>Καὶ ἐγένετο πάντων ἡσυχασάντων τοῦ παρηγορεῖν με ὡς ἂν ἡσυχάσαιμι, καὶ ἠγέρθη νυκτὸς καὶ ἔφυγον καὶ ἦλθον, καθὼς ὁρᾷς, εἰς τοῦτο τὸ πεδίον. <sup>4</sup>Καὶ λογίζομαι μηκέτι ὑποστρέφειν εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' ὥδε ἵστασθαι καὶ μηδὲ ἐσθίειν μηδὲ πίνειν, ἀλλ' ἀδιαλείπτως πενθεῖν καὶ νηστεύειν, ἕως ἂν ἀποθανῶ. <sup>5</sup>Καὶ ἐγκατέλιπον οὗς ἔτι ἐλογιζόμην λογισμοὺς καὶ ἀπεκρίθην ἐν ὁργῇ πρὸς αὐτὴν καὶ εἶπον <sup>6</sup>Μωρὰ σὺ ὑπὲρ πάσας τὰς γυναῖκας, οὐκ ὁρᾷς τὸ πένθος ἡμῶν καὶ τὰ ἡμῖν συμβάντα; <sup>7</sup>Ὅτι Σιών ἡ μήτηρ ἡμῶν πάντων ἐν λύπῃ λυπεῖται καὶ ταπεινώσει ἐταπεινώθη, πενθεῖ τε σφοδρότατα. <sup>8</sup>Καὶ νῦν πενθεῖν δεῖ, ὅτι πάντες πενθοῦμεν, καὶ λυπεῖσθαι, ὅτι πάντες λυπούμεθα. Σὺ δὲ λυπῇ ἐφ' ἐνὶ νύφ. <sup>9</sup>Ἐπερώτησον δὲ τὴν γῆν, καὶ ἐρεῖ σοι. Ὅτι αὕτη ἐστίν, ἣν ἔδει πενθεῖν τὸ πτώμα τοσοῦτων ἐπ' αὐτῆς πεφυκότων. <sup>10</sup>Καὶ ἐξ αὐτῆς ἀπ' ἀρχῆς πάντες ἐγενήθησαν, καὶ ἄλλοι ἐλεύσονται, καὶ ἰδοὺ σχεδὸν πάντες εἰς ἀπώλειαν περιπατοῦσι, καὶ εἰς ἀφανισμόν γίνεται τὸ πλῆθος αὐτῶν. <sup>11</sup>Τίνα ἄρα δεῖ πενθεῖν μᾶλλον, εἰ μὴ ταύτην τὴν τοσοῦτον πλῆθος ἀπολέσασαν; Ἡ σὲ τὴν ἐφ' ἐνὶ λυπουμένην; Εἰ δὲ ἐρεῖς μοι <sup>12</sup>ὅτι οὐκ ἔστιν ὁμοιος ἐμοῦ ὁ κοπετὸς τῇ γῇ, ὅτι τὸν καρπὸν τῆς κοιλίας μου ἀπώλεσα, ὃν ἐν λύπαις ἔτεκον καὶ ἐν πόνοις ἐγέννησα, <sup>13</sup>τῇ δὲ γῇ κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς γῆς ἀπῆλθεν τὸ ἐν αὐτῇ παρὸν πλῆθος, καθὼς ἐξῆλθεν· καὶ γὰρ σοι λέγω. <sup>14</sup>Καθὼς σὺ ἐν λύπῃ ἔτεκες, οὕτω καὶ ἡ γῇ ἔδωκε καρπὸν αὐτῆς τὸν ἀνθρωπὸν ἀπ' ἀρχῆς τῷ ποιήσαντι αὐτήν. <sup>15</sup>Νῦν ἄρα ἐπίσχες παρὰ σεαυτῇ τὸν πόνον σου καὶ γενναίως φέρε τὰ σοι συμβάντα συμπτώματα. <sup>16</sup>Εἰ γὰρ δικαιοσύνης τὸν ὀρισμὸν τοῦ θεοῦ, καὶ τὸν νόμον σου ἀνακομίση ἐν καιρῷ καὶ ἐν γυναιξὶ συνεπαινεθήσῃ. <sup>17</sup>Ἐῤῥελλε οὖν εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν ἄνδρα σου. Καὶ εἶπέ μοι <sup>18</sup>Ὁ ποιήσω οὕτως οὐδὲ εἰσελεύσομαι τὴν πόλιν, ἀλλ' ἐνθάδε ἀποθανοῦμαι. <sup>19</sup>Καὶ προσέθηκα ἔτι λαλεῖν πρὸς αὐτήν καὶ εἶπον <sup>20</sup>Μὴ ποιήσης τοῦτον τὸν λόγον, ἀλλὰ συνενδόκει πείθεσθαι· πόσα γὰρ τὰ παθήματα Σιών, παρηγοροῦ διὰ τὸν πόνον Ἱερουσαλὴμ. <sup>21</sup>Ὁρᾷς γὰρ, ὅτι τὸ ἅγιοσμα ἡμῶν ἡρημώθη, καὶ τὸ θυσιαστήριον ἡμῶν καθηρέθη, καὶ ὁ ναὸς ἡμῶν ἀνῆρέθη, <sup>22</sup>καὶ τὸ ψαλτήριον ἡμῶν κατὰ γῆς κεῖται, καὶ ὁ ὕμνος ἡμῶν ἐσίγησε, καὶ τὸ καύχημα ἡμῶν διελύθη, καὶ τὸ φῶς τοῦ λύχνου ἡμῶν κατεσβέσθη, καὶ ἡ κιβωτὸς τοῦ μαρτυρίου ἡμῶν διηρπάσθη, καὶ τὰ ἅγια ἡμῶν ἐμίανθη, καὶ τὸ ὄνομα τὸ ὀνομασμένον ἐφ' ἡμᾶς ἐβεβηλώθη, καὶ οἱ εὐγενεῖς ἡμῶν ὑβρίσθησαν, καὶ οἱ ἱερεῖς ἡμῶν ἐνεπρόήσθησαν, καὶ οἱ Λευῖται ἡμῶν ἠχμαλωτίσθησαν,

Στίχ. 7. Βλ. Γαλ. 4,26: ἡ Ἱερουσαλὴμ ὡς μήτηρ πάντων ἡμῶν.

Στίχ. 10: ἂν εὖρης δικαία τὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ.

Στίχ. 21: Τὸ φῶς τοῦ λύχνου ἡμῶν = ἡ Menorah.

Στίχ. 22: «τὰ ἅγια...» πρβλ. Α' Μακκ. 4,47-51 καὶ Ψλ. Σολ. 2,3: ἐπιπλά τοῦ Ἱεροῦ.

καὶ αἱ παρθένοι ἡμῶν συνεμολύνθησαν, καὶ αἱ γυναῖκες ἡμῶν ἐβιάσθησαν, καὶ οἱ δίκαιοι ἡμῶν ἠρπάσθησαν, καὶ οἱ νήπιοι ἡμῶν ἐφθάρησαν, καὶ οἱ νεανίσκοι ἡμῶν ἐδονλώθησαν, καὶ οἱ ἰσχυροὶ ἡμῶν ἀσθενεῖς ἐγένοντο. <sup>23</sup>Τὸ δὲ πάντων μεῖζον, ἡ σφραγὶς Σιών, ὅτι ἀπεσφραγίσθη τῆς δόξης αὐτῆς, νῦν καὶ παρεδόθη εἰς χεῖρας τῶν μισούντων ἡμᾶς. <sup>24</sup>Σὺ ἄρα ἀποτίναξον τὴν λύπην σου τὴν πολλήν καὶ ἀπόθες ἀπὸ σοῦ τὸ πλῆθος τῶν πόνων, ἵνα σοι πάλιν ἰλᾷσται ὁ ἰσχυρός, καὶ ἀνάπυσιν ποιήσῃ σοι ὁ ὕψιστος, ἀνάπυσιν τῶν μόχθων.

**Ἡ δόξα τῆς Σιών: Τὸ ὄραμα τῆς οὐρανίου Ἱερουσαλήμ (X 25 - 28).**

<sup>25</sup>Καὶ ἐγένετο λαλοῦντός μου πρὸς αὐτήν, καὶ ἰδὼν τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἔλαμψεν ἐξαίφνης σφόδρα, καὶ ὡς εἶδος ἀστραπῆς ἐγένετο ἡ ὄψις αὐτῆς, ὥστε με καὶ φοβεῖσθαι λίαν πρὸς αὐτήν πλησιάζειν, καὶ ἡ καρδιά μου λίαν ἐξεπλάγη. Καὶ λογιζομένου μου, τί ἂν εἴη τοῦτο, <sup>26</sup>ἐξαίφνης ἀφῆκεν ἤχον φωνῆς μέγαν φοβερόν, ὥστε σαλευθῆναι τὴν γῆν ἀπὸ τοῦ ἤχου. Καὶ εἶδον, <sup>27</sup>καὶ ἰδὼν οὐκέτι γυνὴ ἐφαίνετό μοι, ἀλλὰ πόλις οἰκοδομουμένη, καὶ ὁ τόπος ἀπεδεικνυτο ἀπὸ θεμελίων μεγάλων. Καὶ ἐφοβήθην καὶ ἐβόησα φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἶπον <sup>28</sup>Ποῦ ἔστιν Οὐριήλ ὁ ἄγγελος ὁ ἀπ' ἀρχῆς ἐλθὼν πρὸς με; Ὅτι αὐτὸς με ἐποίησεν ἐλθεῖν εἰς τὴν πολλήν ἔκστασιν ταύτην, καὶ ἐγένετο ὁ σκοπός μου εἰς φθοράν, καὶ ἡ αἵτησίς μου εἰς ὄνειδος.

**Ἡ ἐρμηνεία τοῦ δράματος. Προετοιμασία δι' ἕτερον ὄραμα (X 29 - 60).**

<sup>29</sup>Καὶ λαλοῦντός μου ταῦτα, καὶ ἰδὼν ἦλθε πρὸς με ὁ ἄγγελος ὁ ἀπ' ἀρχῆς ἐλθὼν πρὸς ἐμὲ καὶ εἶδέν με. <sup>30</sup>Καὶ ἰδὼν κατεκείμεν ὡς νεκρός, καὶ ὁ νοῦς μου ἠλλοτριώθη, καὶ ἐκράτησε τὴν δεξιάν μου καὶ ἐκράτουνέ με καὶ ἔστησέν με ἐπὶ τοὺς πόδας μου καὶ ἔφη μοι <sup>31</sup>Τί σοι γέγονε; καὶ διὰ τί συνταράσσει; καὶ τί

Στίχ. 23: Ἄν δὲν σημαίνει γενικῶς τὴν ἀφαίρεσι τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἱερουσαλήμ, ἵσως πρόκειται περὶ ὑπαινιγμοῦ εἰς τὸ ἐθνικὸ νόμισμα. Πράγματι, κατὰ τὴν ἐπανάστασι τοῦ 66-70 μ.Χ. τὸ ἐθνικὸ νόμισμα ἦτο τὸ ξμβλημα τῆς ἐλευθερίας. Μετὰ τὴν καταστροφὴ οἱ Ρωμαῖοι ἐκοψαν νομίσματα μὲ τὴν ἐπιγραφὴν Judaea Devicta, καὶ ὁ φόρος τῶν διδράχμων τοῦ Ἱεροῦ, κατὰ διαταγὴν τοῦ Βεσπασιανοῦ, διετέθη ὑπὲρ τῆς εἰδωλολατρικῆς λατρείας.

Στίχ. 25: Πρβλ. Ἀποκ. 12,1.

Στίχ. 28: Οἱ περισσότεροι διορθοῦν «ὁ σκοπός μου» = ἡ προσευχή μου. Ὁ Οὐριήλ ὁ ἄγγελος εἶχεν ἀπ' ἀρχῆς (IV 1) ἔλθει πρὸς τὸν Ἑσδρα.

Στίχ. 29 ἐξ.: Ὅλη αὕτῃ ἡ μεγαληγορία καὶ ὁ θαυμασμός διὰ τὴν ἀποκάλυψις μεγάλων δῆθεν μυστηρίων ἀνῆκει εἰς τὸ εἶδος τῆς Ἀποκαλυπτικῆς, ἀφοῦ post eventu προλέγονται δῆθεν, ἑκατοντάδες χρόνια πρὶν, τόσα καὶ τόσα σύγχρονα τοῦ συγγραφέως γεγονότα.

συνεταράχθη ὁ νοῦς σου καὶ ἡ διάνοια τῆς καρδίας σου; Καὶ εἶπον <sup>32</sup> Ὅτι ἐγκαταλιπὼν ἐγκατέλιπές με, Κἀγὼ μὲν ἐποίησα κατὰ τοὺς λόγους σου καὶ ἐξηλθον εἰς τὸ πεδῖον, καὶ ἰδοὺ ἐώρακα καὶ ὄρῳ ὃ οὐ δύναμαι διηγείσθαι. Καὶ εἶπέ μοι <sup>33</sup> Στῆθι ὡς ἀνὴρ, καὶ ἀναμνήσω σε. Καὶ εἶπον <sup>34</sup> Ἀάλησον, κύριέ μου, μόνον μὴ με ἐγκαταλίπῃς, ἵνα μὴ μάτην ἀποθάνω, <sup>35</sup> ὅτι εἶδον ἃ οὐκ ᾔδειν, καὶ ἀκούω ἃ οὐκ οἶδα. <sup>36</sup> Ἡ ἄρα ὁ νοῦς μου ἀπατάται, καὶ ἡ ψυχὴ μου ἐνυπνιάζεται; <sup>37</sup> νῦν ἄρα δέομαί σου, ἵνα ἀποδείξῃς τῷ δούλῳ σου περὶ τῆς ἐκστάσεως ταύτης. Καὶ ἀπεκριθὲ μοι καὶ εἶπεν <sup>38</sup> Ἀκρόασαί με, καὶ διδάξω σε καὶ ἐρῶ σοι περὶ ὧν φοβῇ, ὅτι ὁ ὕψιστος ἀπεκάλυψέ σοι μυστήρια μεγάλα. <sup>39</sup> Εἶδε γὰρ τὴν εὐθύτητά σου, ὅτι ἀδιαλείπτως ἔλυπού περὶ τοῦ λαοῦ σου καὶ λίαν ἐπένθεις διὰ Σιών. <sup>40</sup> Αὕτη οὖν ἐστὶν ἡ διάνοια τοῦ ὁράματος· ἡ γυνὴ ἡ φανείσα σοι πρὸ ὀλίγου, <sup>41</sup> ἣν εἶδες πενθοῦσαν, καὶ ἤρξω παρηγορεῖν αὐτήν, <sup>42</sup> νῦν δὲ οὐκέτι εἶδος γυναικὸς ὄρῃς, ἀλλ' ἐφάνη σοι πόλις οἰκοδομουμένη, <sup>43</sup> καὶ ὅτι ἐξηγεῖτό σοι περὶ τοῦ πτώματος τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, αὕτη ἡ ἐπίλυσίς ἐστιν. <sup>44</sup> αὕτη ἡ γυνή, ἣν εἶδες, αὕτη ἐστὶ Σιών, ἣν νῦν θεωρεῖς ὡς πόλιν οἰκοδομουμένην. <sup>45</sup> Καὶ ὅτι ἔλεγέ σοι ὅτι στεῖρα ἦν τριάκοντα ἔτη, διότι ἦσαν ἔτη τῷ αἰῶνι τρισχίλια, ὅτε οὐπω ἦν ἐν αὐτῇ προσφορὰ προσφερομένη. <sup>46</sup> Καὶ ἐγένετο μετ' ἔτη τρισχίλια ᾠκοδόμησεν ὁ Σαλωμὼν τὴν πόλιν καὶ προσήνεγκε προσφοράς. Τότε ἦν ὅτε ἔτεκεν ἡ στεῖρα υἱόν. <sup>47</sup> Καὶ ὅτι ἔλεγέ σοι ὅτι ἔθρεφεν αὐτὸν ἐν μόχθῳ, αὕτη ἦν ἡ κατοίκησις Ἱερουσαλήμ. <sup>48</sup> Καὶ ὅτι ἔλεγέ σοι ὅτι ὁ υἱός μου ἐλθὼν εἰς τὸν θάλαμον αὐτοῦ ἀπέθανε, καὶ συνέβη αὐτῷ τὸ πτώμα, αὕτη ἦν ἡ γενομένη πτώσις Ἱερουσαλήμ. <sup>49</sup> Καὶ ἰδοὺ εἶδες τὴν παραβολὴν αὐτῆς, πῶς τὸν υἱὸν ἐπένθησε, καὶ σὺ ἤρξω παρηγορεῖν αὐτήν περὶ τῶν συμβάντων. <sup>50</sup> Καὶ νῦν ἰδὼν ὁ ὕψιστος ὅτι ἐκ τῆς ψυχῆς ἔλυπτήης, καὶ ὅτι ἐξ ὅλης τῆς καρδίας πάσχεις ὑπὲρ αὐτῆς, ἐπέδειξέ σοι τὴν λαμπρότητα τῆς δόξης αὐτῆς καὶ τὸ κάλλος τῆς εὐπρεπείας αὐτῆς. <sup>51</sup> Διὰ τοῦτο ἔλεγον σοι, ἵνα μείνῃς ἐν πεδίῳ, ὅπου οἶκος οὐκ ᾠκοδομεῖται. <sup>52</sup> Ἦδειν γὰρ ἐγώ, ὅτι ὁ ὕψιστος ἡμελλέ σοι ἐπιδειῖξαι ταῦτα πάντα. <sup>53</sup> Διὰ τοῦτο ἔλεγον σοι ἐλθεῖν εἰς ἀγρόν, ὅπου οὐκ ἔστι θεμέλιον οἰκοδομῆς. <sup>54</sup> οὐδὲ γὰρ ἐδύνατο ἔργον οἰκοδομῆς ἀνθρώπου ἰστάναι ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου ἡμελλε τοῦ ὑψίστου ἡ πόλις ἐπιδειχθῆναι. <sup>55</sup> Σὺ ἄρα μὴ φοβηθῇς, μηδὲ ἐκπλαγῇ ἡ καρδία σου, ἀλλ' εἰσελθε καὶ ἴδε τὴν λαμπρότητα ἢ τὴν μεγαλειότητα τῆς οἰκοδομῆς, ὅσον ἐγχαρεῖ σοι τῇ ὁράσει τῶν ὀφθαλμῶν ἰδεῖν. <sup>56</sup> Καὶ μετὰ ταῦτα ἀκούσῃ, ὅσον χωρεῖ ἡ ἀκοή τῶν ὠτων σου ἀκούειν. <sup>57</sup> Σὺ γὰρ

Στίχ. 44: Πρόκειται περὶ τῆς οὐρανόυ Ἱερουσαλήμ, ἐνῶ εἰς τὸν στίχ. 48 ὁ «υἱός» εἶναι ἡ ἐπιγεία Ἱερουσαλήμ, ἡ ὁποία δὲν παρίσταται ὡς θυγάτηρ ἀλλ' ὡς υἱός, λόγῳ τῆς «ἀφῃγέσεως» ποῦ ἀπετέλεσε τὸ ὑπόβαθρο τοῦ ὁράματος.

Στίχ. 52-54 κατοχυρώνουν τὴν πραγματικότητα τοῦ ὁράματος ἐξ ἐπόψεως περιεχομένου.

Στίχ. 55-56: Πρβλ. τὰ «ἄρρητα ῥήματα» τοῦ Παύλου, τὰς ἐκστατικὰς του ἐμπει-

μακάριος εἶ ὑπὲρ πολλοῦς, καὶ ὠνομάσθης διὰ τοῦ ὀνόματός σου παρὰ τῷ ὑψίστῳ, καθὼς ὀλίγοι. <sup>58</sup>Τῇ δὲ νυκτὶ τῇ εἰς αὖριον μενεῖς ὧδε, <sup>59</sup>καὶ ἐπιδείξει σοι ὁ ὕψιστος ὁράματα ἐν ἔνυπνίοις, ἃ ποιήσει ὁ ὕψιστος τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις. <sup>60</sup>Καὶ ἐκοιμήθην ἐκείνην τὴν νύκτα καὶ τὴν ἄλλην, καθὼς εἴρηκέ μοι.

ρίας (Β' Κορ. 12,4· πρβλ. Α' Κορ. 2,9). Ἡ ἔκστασι γίνεται πράγματι τόσο ἐνδοξη καὶ υπερβατική, ὥστε ὁ ὁραματιστὴς παραιτεῖται νὰ περιγράψῃ ὅλα ὅσα βλέπει.

Ὁ στίχ. 59: δίδει τὸ θέμα τῆς ἐπομένης ὁράσεως: «Καὶ ἐπιδείξει σοι ὁ ὕψιστος ὁράματα ἐν ἔνυπνίοις, ἃ ποιήσει ὁ ὕψιστος τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις». Τί ἦσαν αὐτὰ τὰ «ὁράματα ἐν ἔνυπνίοις» ἐξετάζεται ἐν ἐκτάσει εἰς τὴν ἐργασία μας «Ἐνῶχ» Ὁ χαρακτήρ τῆς περὶ ἐσχάτων διδασκαλίας τοῦ Ἐνῶχ, Ἀθῆναι 1955, σελ. 24-29.

Στίχ. X, 60: Οἱ Ἀποκαλυπτικοὶ δὲν εἶχαν τὴ συνείδησι τοῦ «προφῆτου», ὁ ὁποῖος ἐξ ἀμέσου μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνίας ἐκφράζεται λέγων «τάδε λέγει Κύριος». Εἶχαν τὴν συνείδησι ὅτι ἦσαν ὄργανα εἰδικὰ τοῦ Θεοῦ, παραλήπται θείων μηνυμάτων, σχετικῶς μὲ τὸ τέλος αὐτῆς τῆς φάσεως τοῦ κόσμου, καθὼς καὶ τῶν σημείων τοῦ ὁδηγοῦν εἰς αὐτή. Ἀποτελοῦν ὁλόκληρο «Σχολή», ὥστε νὰ μὴν εἶναι δυνατὸ νὰ ποῦμε τί εἶναι πραγματικὴ ἐμπειρία σ' αὐτοὺς καὶ τί φιλολογικὸ εἶδος. Τί ὅμως ἤμποροῦσε νὰ εἶναι ὡς πραγματικὴ ἐμπειρία ἡ ἀποκαλυπτικὴ; Θὰ ἤμποροῦσε κανεὶς νὰ πῇ τὰ ἀκόλουθα: Οἱ τρόποι μὲ τοὺς ὁποίους ὁ Ἀποκαλυπτικὸς ἐλάμβανε τὰ θεῖα μηνύματα ἦσαν διάφορα. Ἐνα κανονικὸ ὄνειρο καθ' ὕπνου (βλ. XI, 1), ποὺ θὰ ἤμποροῦσε νὰ προκληθῇ ἀπὸ ἔντονη πνευματικὴ θεώρησι (βλ. III 2 ἐξ.) ἐνὸς θέματος. Βλ. π.χ. Ἐνῶχ 83,6. 7. Ἄλλος τρόπος ἦτο ἡ ἔκστασι, ἡ ὁποία ἐπέρχεται ἀπὸ νηστεία σκοποῦσα εἰς τὴν ὑποδοχὴ τοῦ θείου φωτισμοῦ (π.χ. VI 31. Πρβλ. Ἀποκ. Βαρούχ XII,5). Τὰ μηνύματα, κατὰ τὸν ἰσχυρισμὸ τῶν Ἀποκαλυπτικῶν, παρουσιάζοντο εἰς αὐτοὺς εἰς μυστηριώδη εἰκονικὴ μορφή, ἡ ὁποία εἶχεν ἀνάγκη ἐρμηνείας. Φυσικὰ, ὁ ἀποκαλυπτικὸς συγγραφεὺς δὲν ἦτο μηχανικὸ ὄργανο εἰς τὴν λήψιν καὶ τὴν μετάδοσιν τῶν μηνυμάτων. Αἱ ὁράσεις διήρχοντο διὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀποκαλυπτικοῦ ὁραματιστοῦ καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν τὸ μήνυμα νὰ παίρῃ τὴν μορφή καλλιεργημένης εἰς τὴν διάνοια σκέψεως. Ὅπως σημειώνει καὶ ὁ Oesterley, ἡ θεωρητικὴ ἐνατένισι καὶ ἡ ζωηρὴ φαντασία ἀποτελοῦν χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀνατολικοῦ τρόπου σκέψεως. Νά πῶς ὁ ἴδιος περιγράφει τὴ διαδικασία τῆς ἀποκαλυπτικῆς σκέψεως: Συγκέντρωσι τῆς σκέψεως καὶ βαθειὰ θεώρησι τοῦ προβλήματος τῆς ζωῆς ὑπὸ τὸ πρῶτον τῆς τελικῆς λύσεως τοῦ ἱστορικοῦ δράματος κατὰ τοὺς ἐσχάτους χρόνους. Ἀκολουθοῦν φυσικὰ εἰκόνες τῆς διανοίας ὡς ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς συγκεντρωμένης θεωρήσεως. Αἱ εἰκόνες αὗται κατὰ ἓνα τρόπο περνᾶνε ἀπὸ τὸ συνειδητὸ καὶ βρίσκουν στηρίγματα εἰς παραδοσιακὰς ἰδέας. Ἐτσι ἐντυπωμέναι βαθειὰ εἰς τὸν νοῦν ἀποτελοῦν περιεχόμενα εἰς τὰς διαδικασίας τοῦ ὑποσυνειδητοῦ κατὰ τὸν ὕπνον ἢ κατὰ τὴν ἔκστασιν· σ' αὐτὸ ὀφείλονται ἐν μέρει, ἀλλὰ μόνον ἐν μέρει, αἱ παράδοξοι χαρακτηριστικαὶ λεπτομέρειαι τῶν ὁραμάτων. Τὸ τελικὸ βῆμα εἶναι ὁ σχηματισμὸς ἀπὸ ὅλας αὐτὰς τὰς συγκεχυμένας εἰκόνας τοῦ νοῦ ἐνὸς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον συνεποῦς συνόλου καὶ ἡ καταγραφὴ του μὲ τὴν προσθήκην ἐπεξηγήσεων («Ἐνθ' ἄνωγ. σελ. 128-129).

# ‘Η Ε’ ΟΡΑΣΙΣ (ΤΟΥ ΑΕΤΟΥ)

(Κεφ. XI-XII)

XI. <sup>1</sup>Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ δευτέρᾳ νυκτί, καὶ εἶδον ἐνύπνιον. Καὶ ἰδοὺ ἀνέβαιναν ἀπὸ τῆς θαλάσσης αἰετός, ὃς ἦσαν δώδεκα πτέρυγες καὶ κεφαλαὶ τρεῖς. <sup>2</sup>Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἐξέτεινε τὰς πτέρυγας αὐτοῦ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ πάντες οἱ ἄνεμοι τοῦ οὐρανοῦ ἐνεφύσων εἰς αὐτόν, καὶ αἱ νεφέλαι πρὸς αὐτὸν συνήγοντο. <sup>3</sup>Καὶ εἶδον, καὶ ἀπὸ τῶν πτερόγων αὐτοῦ ἀνεφύη ἀντιπετερύγια καὶ αὐτὰ ἐγένοντο εἰς πτερόγια λεπτὰ καὶ μικρὰ. <sup>4</sup>Αἱ δὲ κεφαλαὶ αὐτοῦ ἦσαν ἡσυχάζουσαι, καὶ ἡ μέση κεφαλὴ ἦν μείζων τῶν ἄλλων κεφαλῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡσυχάζε μετ’ αὐτῶν. <sup>5</sup>Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὁ αἰετός ἔπτη ταῖς πτέρυξιν αὐτοῦ καὶ ἐβασίλευσεν ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ. <sup>6</sup>Καὶ εἶδον, πῶς ὑπετάγη αὐτῷ πάντα τὰ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, καὶ οὐδείς αὐτῷ ἀντέλεγεν, οὐδὲ ἐν τῶν κτισμάτων ἐπὶ τῆς γῆς. <sup>7</sup>Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἠγέρθη, ὁ αἰετός ἐπὶ τοὺς ὄνυχας αὐτοῦ καὶ ἀφῆκε φωνὴν ταῖς πτέρυξιν αὐτοῦ λέγων <sup>8</sup>Μὴ πάντες ὁμοῦ γρηγορεῖτε, καθεύδετε ἕκαστος ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ καὶ κατὰ καιρὸν γρηγορεῖτε, <sup>9</sup>αἱ δὲ κεφαλαὶ εἰς τὸ ἔσχατον τηρεῖσθωσαν. <sup>10</sup>Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἡ φωνὴ οὐκ ἐξῆλθεν ἀπὸ τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ, ἀλλ’ ἐκ μέσου τοῦ σώματος αὐτοῦ. <sup>11</sup>Καὶ ἠρίθμησα τὰ πτερόγια αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ αὐτὰ ἦσαν ὀκτώ. —<sup>12</sup>Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἀπὸ τῆς δεξιᾶς ἠγέρθη ἐν πτερόν καὶ ἐβασίλευσεν ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. <sup>13</sup>Καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐβασίλευεν, ἦλθεν αὐτῷ τὸ τέλος, καὶ ἠφανίσθη, ὥστε ἀφανισθῆναι καὶ τὸν τόπον αὐτοῦ. Καὶ τὸ δεύτερον ἐξηγέρθη καὶ ἐβασίλευε, καὶ αὐτὸ πολλὴν ἐκράτησε χρόνον. <sup>14</sup>Καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐβασίλευε ἦλθε καὶ αὐτοῦ τὸ τέλος, ὥστε ἀφανισθῆναι, καθὼς τὸ πρότερον. <sup>15</sup>Καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἀφ’ ἐθὲρ αὐτῷ λέγουσα <sup>16</sup>Ἀκουσον σύ, ὁ τοσοῦτω χρόνῳ κρατήσας τὴν γῆν,

Στίχ. 1: Ἡ ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία πράγματι ἠδύνατο νὰ λεχθῇ ὅτι ἦλθε ἀπὸ τῆς θαλάσσης, διὰ τὸν πρόσθετο λόγο ὅτι ἡ θάλασσα εἶναι διὰ τὴν Βίβλον ἀρνητικὸ στοιχεῖο. Βλ. Ψλ. 64,13· Ἀποκλ. 21,1· Ἀναλψ. Μωυσ. X,6...

Στίχ. 2: «Καὶ πάντες οἱ ἄνεμοι...». Βλ. Δαν. 7,2· πρβλ. Ζαχαρ. 2,6· 6,5· I Ἐνώχ 18,2.

Στίχ. 3: Τὰ «ἀντιπετερύγια» συμβολίζουν στρατιωτικούς διοικητὰς τῶν ἐπαρχιῶν, ποὺ ἐπανεστάτησαν ἐναντίον τῶν αὐτοκρατόρων.

Στίχ. 4: «ἡσυχάζουσαι...» = μὴ ἐνοχλοῦμεναι ὑπὸ ἀντιπετερυγίων.

Στίχ. 12: «ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς»· ὑπάρχει σύγχυσις εἰς τὴ χειρόγραφο παράδοσις ὡς πρὸς τὴν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ πλευρὰ τοῦ αἰετοῦ. Εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις ἡ ἔκφρασις θεωρεῖται παρέμβλητη.

τοῦτο ἀπαγγέλλω σοι πρὶν ἢ μέλλεις ἀφανισθῆναι. <sup>17</sup>Οὐδεὶς μετὰ σέ κρατήσει τὸν χρόνον σου, ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἡμισυ αὐτοῦ. <sup>18</sup>Καὶ ἐπῆρθη τὸ τρίτον καὶ ἐκράτησε τὴν ἀρχήν, καθὼς καὶ τὰ πρότερα, καὶ ἠφανίσθη καὶ αὐτό. <sup>19</sup>Καὶ οὕτω συνέβαινε πάσαις ταῖς πτέρυξιν, ἐκάστην ἄρξαι καὶ πάλιν ἀφανισθῆναι. — <sup>20</sup>Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἐν καιρῷ τὰ ἄλλα πτερὰ ὠρέγοντο καὶ αὐτὰ ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς, ἵνα κρατήσαιεν ὡς τὰ ἄλλα ἐπὶ τῆς δεξιᾶς, καὶ αὐτὰ τὴν ἀρχήν. Καὶ ἐκ τούτων ἦσαν οἱ ἐκράτησαν ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἠφανίζοντο. <sup>21</sup>Καὶ γὰρ τινες ἐξ αὐτῶν ὠρέγοντο, ἀλλ' οὐκ ἐκράτουν τὴν ἀρχήν. <sup>22</sup>Καὶ εἶδον μετὰ ταῦτα, καὶ ἰδοὺ ἠφανίσθησαν δώδεκα πτερὰ καὶ δύο πτερύγια. <sup>23</sup>Καὶ οὐδὲν περιεγένετο ἐν τῷ σώματι τοῦ ἀετοῦ, εἰ μὴ τρεῖς κεφαλαὶ ἡσυχάζουσai καὶ ἐξ πτερύγια. — <sup>24</sup>Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἀπὸ τῶν ἐξ πτερυγίων ἐμερίσθησαν δύο καὶ ἔμειναν ὑπὸ τὴν κεφαλὴν τὴν ἐκ δεξιᾶς, τέσσαρα δὲ ἔμειναν ἐν τῷ τόπῳ αὐτῶν. <sup>25</sup>Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ταῦτα τὰ πτερύγια ἐλογίσαντο ὀρεχθῆναι καὶ κρατεῖν τὴν ἀρχήν καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἐν ὠρέχθῃ, ἀλλ' εὐθέως ἠφανίσθη. <sup>27</sup>Καὶ τὸ δεύτερον τάχιον τοῦ προτέρου ἠφανίσθη. <sup>28</sup>Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ τὰ δύο τὰ περιγεγόμενα παρ' ἑαυτοῖς ἐλογίζοντο καὶ αὐτὰ βασιλεύειν. <sup>29</sup>Καὶ ἐν τῷ λογίζεσθαι αὐτὰ ἰδοὺ μία τῶν ἡσυχάζουσῶν κεφαλῶν, ἡ μέση, ἐξηγείρετο· αὕτη δὲ ἦν τῶν δύο κεφαλῶν μείζων. <sup>30</sup>Καὶ εἶδον, πῶς περιελάβετο τὰς δύο κεφαλὰς μεθ' αὐτῆς. <sup>31</sup>Καὶ ἰδοὺ ἐστράφη ἡ κεφαλὴ σὺν τοῖς μετ' αὐτῆς καὶ κατέφαγε τὰ δύο πτερύγια τὰ λογιζόμενα βασιλεύειν. — <sup>32</sup>Αὕτη δὲ ἡ κεφαλὴ ἐκράτησε πᾶσαν τὴν γῆν καὶ ἐκυρίευσεν ἐν αὐτῇ τῶν κατοικούντων τὴν γῆν ἐν μόχθῳ πολλῷ καὶ δυναστείᾳ ἔσχε τῆς οἰκουμένης ὑπὲρ πάσας τὰς πτέρυγας τὰς γενομένας. <sup>33</sup>Καὶ εἶδον μετὰ ταῦτα, καὶ ἰδοὺ ἡ μέση κεφαλὴ ἐξαίφνης ἠφανίσθη, καὶ τοῦτο καθὼς αἱ πτέρυγες. <sup>34</sup>Περιεγένοντο δὲ δύο κεφαλαί, αἱ καὶ αὐταὶ ὁμοίως ἐβασίλευσαν ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ. <sup>35</sup>Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ κατέφαγεν ἡ κεφαλὴ ἡ ἐκ δεξιᾶς ἐκείνην τὴν ἐξ ἀριστερᾶς. — <sup>36</sup>Καὶ ἤκουσα φωνὴν λέγουσάν μοι Θεώρησον ἐνώπιόν σου καὶ παρετήρησε μετὰ προσοχῆς ἐκ τοῦ δάσους ὃ βλέπεις. <sup>37</sup>Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ καθὼς λέων ἐγερθεὶς ἐκ τοῦ δάσους ὠρυόμενος. Καὶ εἶδον, πῶς ἀφῆκε φωνὴν ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἀετόν. Καὶ εἶπε λέγων <sup>38</sup>Ἀκουσον σύ, καὶ λαλήσω πρὸς σέ, λέγει σοι ὁ ὕψιστος <sup>39</sup>Οὐ σὺ εἶ τὸ περιγεγόμενον ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων ἃ ἐποίησα βασιλεύειν ἐν τῷ κόσμῳ μου, καὶ ἵνα δι' αὐτῶν ἔλθοι τὸ τέλος τῶν καιρῶν, <sup>40</sup>καὶ ὁ τέταρτος ἐλθὼν, ὁ κατανικήσας πάντα τὰ ζῶα τὰ παρελθόντα καὶ καταδυναστεύσας τὸν κόσμον ἐν τρόμῳ πολλῷ καὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐν καταπιέσει βαρεῖα καὶ κατοικήσας τοσοῦτοις χρόνοις τὴν οἰκουμένην ἐν δόλῳ; <sup>41</sup>Καὶ ἔκρινας τὴν γῆν, ἀλλ' οὐκ ἐν ἀληθείᾳ. <sup>42</sup>Ἐθλίψας γὰρ τοὺς πρᾶεῖς καὶ ἔβλαψας τοὺς ἡσυχίους καὶ ἐμίσησας τοὺς δικαίους καὶ ἠγάπησας τοὺς ψεύστας καὶ καθεῖλες τὰς κατοι-

Στίχ. 35: Μέχρις ἐδῶ ἐδόθη περιγραφή τῆς ἱστορίας τοῦ παρελθόντος· ἀπὸ τοῦ στίχ. 36 ἐξ. περιγράφεται τὸ μέλλον. Ἡ ἐξήγησις τῆς ὅλης εἰκόνας δίδεται ἐν συνεχείᾳ.

κήσεις τῶν καρποφορούντων καὶ ἐταπείνωσας τὰ τέλχη τῶν ἀδικησάντων σε. <sup>43</sup>Καὶ ἀνέβη ἡ ὕβρις σου πρὸς τὸν ὕψιστον, καὶ ἡ ὑπερηφάνειά σου πρὸς τὸν ἰσχυρόν. <sup>44</sup>Καὶ ἐπέβλεψεν ὁ ὕψιστος τοὺς καιροὺς αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἐτελέσθησαν, καὶ οἱ καιροὶ αὐτοῦ ἐπληρώθησαν. <sup>45</sup>Διὰ τοῦτο ἀφανισθεὶς ἀφανισθήσῃ σὺ ὁ αἰετός καὶ αἱ πτέρυγές σου αἱ φρικταὶ καὶ τὰ πτερύγιά σου τὰ κάκιστα καὶ αἱ κεφαλαὶ σου αἱ πονηραὶ, καὶ οἱ ὄνυχές σου οἱ χεῖριστοι καὶ πᾶν τὸ σῶμά σου τὸ ἄχρηστον, <sup>46</sup>ἵνα ἀναψύξῃ πᾶσα ἡ γῆ καὶ ἀναζωπυρρήσῃ ἑνσθεῖσα ἐκ τῆς βίας σου, καὶ ἐλπίσῃ τὴν κρίσιν καὶ τὸ ἔλεος τοῦ ποιήσαντος αὐτήν. XII <sup>1</sup>Καὶ ἐγένετο, λαλοῦντος τοῦ λέοντος τούτους τοὺς λόγους πρὸς τὸν αἰετόν, καὶ εἶδον <sup>2</sup>καὶ ἰδοὺ ἡ περιγενομένη κεφαλὴ ἠφανίσθη, καὶ τὰ δύο πτερύγια τὰ μεταβάντα πρὸς αὐτήν ὠρέχθησαν τοῦ βασιλεῦεν, καὶ ἡ βασιλεία αὐτῶν βραχεῖα καὶ θορόβου πλήρης. <sup>3</sup>Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ αὐτὰ ἠφανίζοντο, καὶ πᾶν τὸ σῶμα τοῦ αἰετοῦ ἐνεπίμπατο, καὶ ἐφοβήθη ἡ γῆ σφόδρα.

**Ὁ δραματιστὴς ἐν πλήρει ταραχῇ ζητεῖ τὴν ἔννοια τοῦ δράματος (XII 3 - 9).**

Καὶ γὰρ ἀπὸ ταραχῆς καὶ ἐκστάσεως τοῦ νοός καὶ ἀπὸ μεγάλου φόβου ἠγέρθη καὶ εἶπον τῷ πνεύματί μου <sup>2</sup>Ἰδοὺ σὺ ἐπιχορήγησάς μου ταῦτα ἐν τῷ ἀνερευνᾶν τὰς ὁδοὺς τοῦ ὕψιστου. <sup>4</sup>Ἰδοὺ ὅτι κέκμηκα τῇ ψυχῇ καὶ τῷ πνεύματί μου ἀσθενῶ λίαν, καὶ οὐδὲ μικρὰ ἔνεστί μοι δύναμις ἀπὸ πολλοῦ φόβου, ὃν ἐφοβήθη καὶ τῇ νυκτὶ ταύτῃ. <sup>6</sup>Νῦν ἄρα αἰτήσομαι τὸν ὕψιστον, ἵνα με ἐνδυναμώσῃ ἕως εἰς τέλος. <sup>7</sup>Καὶ εἶπον Δέσποτα κύριε, εἰ εὖρον χάριν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς σου, καὶ εἰ ἐδικαιώθην παρὰ σοὶ ὑπὲρ ἄλλους πολλούς, καὶ εἰ ἀληθῶς ἀνέβη ἡ δέησίς μου ἔμπροσθεν τοῦ προσώπου σου, <sup>8</sup>ἐνδυναμώσόν με καὶ ἐπίδειξον τῷ δούλῳ σου τὴν ἐρμηνείαν καὶ τὴν σαφήνειαν τοῦ φοβεροῦ δράματος τούτου, ἵνα πληρέστατα παρηγορήσῃς τὴν ψυχὴν μου. <sup>9</sup>Ἄξιον γὰρ ἠγήσω με ἐπιδειξαί μοι τῶν χρόνων τὸ τέλος καὶ τῶν καιρῶν τὰ ἔσχατα.

**Ὁ δραματιστὴς δέχεται τὴν ἐρμηνεία τοῦ δράματος (XII 10 - 34).**

Καὶ εἶπε πρὸς με <sup>10</sup>Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐρμηνεία τῆς ὁράσεως ταύτης, ἣν εἶδες. <sup>11</sup>Ὁν εἶδες αἰετόν ἀναβαίνοντα ἀπὸ τῆς θαλάσσης, αὕτη ἐστὶν ἡ τετάρτη

Στίχ. 45: Ὑπὸ τοὺς «ὄνυχας» πρέπει νὰ ἐννοήσωμε τὸν ρωμαϊκὸ στρατό, ὃν καὶ δὲν μνημονεύεται εἰς τὴν ἐρμηνεία.

Στίχ. 3: Ἐνδιαφέρουν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ψυχολογίας τοῦ δραματιστοῦ.

Στίχ. 5: Βλ. Δανιὴλ 7,15.

Στίχ. 7 ἐξ.: Προηγεῖται ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἔσδρα· ἀκολουθεῖ ἡ δικαίωσίς του ὑπὲρ πολλοὺς ἄλλους καὶ ἔπεται ἡ προσευχή.

Στίχ. 11 ἐξ.: Βλ. Δανιὴλ 7,7 ἐξ. Ὁ στίχος αὐτὸς ἔχει ἐνδιαφέρον, διότι δείχνει πῶς

βασιλεία ἡ ὀφθεῖσα ἐν ὁράματι τῷ Δανιὴλ τῷ ἀδελφῷ σου. <sup>12</sup> Ἀλλ' οὐχ ἡρμηνεύθη ἐκείνῳ, ὃν τρόπον ἐγὼ νῦν σοι ἐρμηνεύω. <sup>13</sup> Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, καὶ ἐξεγερθήσεται βασιλεία ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ἔσται φοβερωτέρα πασῶν τῶν βασιλειῶν τῶν γενομένων πρὸ αὐτῆς. <sup>14</sup> βασιλεύσουσι δ' ἐν αὐτῇ βασιλεῖς δώδεκα εἰς καθεῖς. <sup>15</sup> Ὁ δὲ δεύτερος μέλλων βασιλεύειν, αὐτὸς κρατήσῃ πλείονα χρόνον ἥτις ἐκ τῶν δώδεκα. <sup>16</sup> Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐρμηνεία τῶν δώδεκα πτερυγῶν ὧν εἶδες. <sup>17</sup> Καὶ ἦν ἡκουσας φωνὴν λαλήσανσαν, οὐκ ἀπὸ τῶν κεφαλῶν ἐξιοῦσαν, ἀλλ' ἀπὸ μέσου τοῦ σώματος αὐτοῦ, <sup>18</sup> αὕτη ἐστὶν ἡ ἐρμηνεία: ὅτι μετὰ τὸν χρόνον τῆς βασιλείας ἐκείνης γενήσονται ἔριδες οὐ μικραί, καὶ κινδυνεύσει πεσεῖν, καὶ οὐ πεσεῖται τότε, ἀλλὰ πάλιν κατασταθήσεται εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτῆς. <sup>19</sup> Καὶ ὅτι εἶδες ἀντιπτερυγία ὀκτὼ συμφυέντα ταῖς πτέρυσιν αὐτοῦ, <sup>20</sup> αὕτη ἐστὶν ἡ ἐρμηνεία: ἐξεγερθήσονται γὰρ ἐν αὐτῇ ὀκτὼ βασιλεῖς, ὧν ἔσονται οἱ χρόνοι σύντομοι, καὶ οἱ καιροὶ ταχεῖς· καὶ δύο μὲν ἐξ αὐτῶν ἀπολοῦνται <sup>21</sup> πλησιάζοντος τοῦ μέσου χρόνου, τέσσαρες δὲ τηρηθήσονται εἰς τὸν καιρὸν, ὅτε μέλλει πλησιάζειν ὁ καιρὸς αὐτῆς τοῦ συντελεῖσθαι, δύο δὲ εἰς τὸ τέλος τηρηθήσονται. <sup>22</sup> Καὶ ὅτι εἶδες τρεῖς κεφαλὰς ἡσυχάζουσας, <sup>23</sup> αὕτη ἐστὶν ἡ ἐρμηνεία: ἐν τοῖς ἐσχάτοις αὐτῆς ἐγερεῖ ὁ ὕψιστος τρεῖς βασιλεῖς, καὶ ἀνακαινιοῦσιν ἐν αὐτῇ πολλὰ καὶ κυριεύσουσι τῆς γῆς <sup>24</sup> καὶ τῶν κατοικούντων ἐν αὐτῇ ὑπὲρ πάντας τοὺς γεγονότας πρὸ αὐτῶν. Διὰ τοῦτο αὐτοὶ κέκληνται αἱ κεφαλαὶ τοῦ αἵματος. <sup>25</sup> Ἐκεῖνοι γὰρ ἔσονται, οἱ ἀνακεφαλαιώσουσι τὰς ἀσεβείας αὐτοῦ, καὶ οἱ ἐπιτελέσουσι τὰ ἔσχατα αὐτοῦ. <sup>26</sup> Καὶ ὅτι εἶδες τὴν μείζονα κεφαλὴν ἀφανισθεῖσαν, δηλοῖ ὅτι εἰς ἐξ αὐτῶν ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ ἀποθανεῖται, καὶ ὅμως ἐν βασάνοις. <sup>27</sup> Τοὺς δὲ δύο τοὺς περιγενομένους, ἡ μάχαιρα αὐτοὺς κατέδετα. <sup>28</sup> Τοῦ ἐνὸς γὰρ ἡ μάχαιρα κατέδετα τὸν μετ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὅλως καὶ οὗτος μαχαίρᾳ ἐν τοῖς ἐσχάτοις πεσεῖται. <sup>29</sup> Καὶ ὅτι εἶδες δύο πτερυγία μεταβάντα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τὴν ἐκ δεξιῶν, <sup>30</sup> αὕτη ἐστὶν ἡ ἐρμηνεία: οὗτοί εἰσιν, οὓς ἐτήρησεν ὁ ὕψιστος εἰς τὸ τέλος αὐτοῦ. Αὕτη ἐστὶ βασιλεία βραχεῖα καὶ θορύβου πλήρης, <sup>31</sup> καθὼς εἶδες. Καὶ ὃν εἶδες λέοντα ἐκ τοῦ δάσους ἐξεγερθέντα καὶ ὀρυόμενον καὶ λαλοῦντα πρὸς τὸν αἵετὸν καὶ ἐλέγχοντα αὐτὸν καὶ τὰς ἀδικίας αὐτοῦ διὰ πάντων τῶν κακῶν ἔργων αὐτοῦ, καθὼς ἡκουσας, <sup>32</sup> Οὗτός ἐστιν ὁ χριστός, ὃν ἐτήρησεν ὁ ὕψιστος εἰς τὸ τέλος τῶν ἡμερῶν, ὃς ἀνατελεῖ ἐκ σπέρματος Δαυὶδ καὶ ἐλευ-

παλαιότεραι ἀποκαλυπτικαὶ προρρήσεις ἡρμηνεύοντο καὶ ἐσχετίζοντο πρὸς νεωτέρας καταστάσεις. Διὰ τὸν Δανιὴλ ἡ τετάρτη βασιλεία ἦτο ἡ ἐλληνική, ἐνῷ ἐδῶ διὰ τὸν Ἑσδρα πρόκειται περὶ τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Βλ. καὶ Λουκ. 21,20 καὶ Ἀποκ. 13,1 ἐξ. Ἡ ἐρμηνεία αὕτη πρέπει νὰ ἤρχισε ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Πομπηίου. Βλ. Ψλ. Σολ. 2,29. Πρβλ. Ἀναλ. Μωυσ. 8,9· Ἀποκ. Βαρουχ XXXIX 5.

Στιχ. 19: «συμφυέντα» — ὁρθῶς ἔτσι ἀποδίδεται τὸ «Coherentes alis ejus».

Στιχ. 32: Πρόκειται περὶ τοῦ Μεσσίου, τὸν ὁποῖον ὁ Ὑψιστος, μετ' ἄλλων ἐσχατολογικῶν ἀγαθῶν, ἐτήρει πλησίον του πρὸ πάντων τῶν αἰώνων. Πρβλ. τὰ περὶ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου ἐν Δαν. 7,13 καὶ Ἰ Ἐνώχ 48,6. Καὶ ἐδῶ οἱ λόγοι τοῦ Μεσσίου δὲν εἶναι λόγια

σεται καὶ λαλήσει πρὸς αὐτοὺς καὶ διὰ τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς ἀδικίας αὐτῶν ἐλέγξει αὐτοὺς καὶ ἐπὶ τῇ κακουργίᾳ αὐτῶν ἐπιτιμήσει αὐτοῖς καὶ οὐνάξει ἐνώπιον αὐτῶν τὰς ἀδικίας αὐτῶν. <sup>33</sup>Στήσει γὰρ αὐτοὺς ἐν ἀρχῇ εἰς κρίσιν ζῶντας, καὶ ἔσται, ὅταν ἐλέγξῃ αὐτούς, τότε διαφθερεῖ αὐτούς. <sup>34</sup>Τὸν δὲ ὑπόλοιπον λαόν μου ῥύσεται ἐν ἐλέει, τοὺς διασωθέντας ἐντὸς τῶν ὁρίων μου, καὶ εὐφρανεῖ αὐτούς, ἕως ἂν ἔλθῃ τὸ τέλος, ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως, περὶ ἧς ἐλάλησά σοι ἀπ' ἀρχῆς.

**Ὁ δραματιστὴς προτρέπεται νὰ γράψῃ ὅσα εἶδε εἰς βιβλίον. Ὁ λαὸς ἔρχεται πρὸς αὐτόν, καὶ δέχεται τὴν παρηγορία του (XII 35 - 51).**

Τοῦτο τὸ ἐνύπνιον δ' εἶδες, καὶ αὐταὶ αἱ ἐρμηνεῖαι αὐτοῦ. <sup>36</sup>Σὺ ἄρα μόνος ἄξιος ἦσθα εἰδέναι τοῦ ὑψίστου τὸ μυστήριον τοῦτο. <sup>37</sup>Γράφων οὖν πάντα ταῦτα ἐν βιβλίῳ, ἃ εἶδες, καὶ θές εἰς τόπον ἀπόκρυφον. <sup>38</sup>Καὶ διδάξεις

διδασκαλίας ἀλλὰ ἐξαγγελία κρίσεως καὶ καταδίκης. Ἡ γέννησι τοῦ Μεσσία ἐκ σπέρματος Δαυὶδ ἐν σχέσει πρὸς τὸν πρὸ αἰώνων τηρούμενον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ παρ' αὐτῷ Μεσσίαν δὲν παρουσιάζει πρόβλημα διὰ τὸν Ἰουδαϊσμόν, οὔτε ἐπιτρέπει σοβαρὸ λόγο περὶ συνδέσεως τοῦ ὑπερβατικοῦ μὲ τὸν γήινον Μεσσία. Αὐτὸ εἶναι θέμα ποὺ ἀπασχολεῖ τὴν Ἐκκλησίαν: Βλ. Ἀποκ. 5,5 καὶ 22,16, τὴν παύλειο καὶ ἰωάννειο θεολογία, κτλ.

Στίχ. 33: Περὶ ἀρχικῆς κρίσεως τῶν αὐτοκρατόρων ζώντων καὶ περὶ καταστροφῆς τῶν εἰς τὸ τέλος βλ. καὶ εἰς τὴν Ἀποκ. Βαρούχ XXXVI (τὸ ὄραμα) καὶ XXXVIII-XI (ἐρμηνεία), ὅπου γράφονται τὰ ἐξῆς λίαν συγγενῇ πρὸς τὰ ἐναυθῖνα: «Ὁ τελευταῖος ἡγέτης τοῦ καιροῦ ἐκείνου θὰ παραμείνῃ ζωντανός, ὅταν τὸ πλῆθος τῶν φιλοξενουμένων του θὰ περᾶσῃ ἀπὸ ξίφος, καὶ αὐτὸς θὰ δεθῇ, καὶ θὰ φέρουν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ὅρου Σιών, καὶ ὁ Μεσσίας μου θὰ τὸν καταδικάσῃ δι' ὅλας του τὰς ἀσεβείας, καὶ θὰ συλλέξῃ καὶ θὰ θέσῃ ἐνώπιόν του ὅλα τὰ ἔργα τῶν συνεταίρων του. Καὶ μετὰ θὰ τὸν θανατώσῃ, καὶ θὰ προστατεύσῃ τὸ ὑπόλειμμα τοῦ λαοῦ μου ποὺ θὰ εὐρεθῇ ἐν τῷ τόπῳ ὃν ἐξέλεξα...»

Στίχ. 34: Πρόκειται περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μεσσία μετὰ τῶν δικαίων ἐπὶ τῆς γῆς μέχρι τῆς Κρίσεως.

Στίχ. 36-37: Οἱ Ἀποκαλυπτικοὶ δὲν εἶναι μόνον ὄργανα ἐκλεκτὰ τῶν βουλῶν τοῦ Θεοῦ, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς παρέχει ἀποκαλύψεις, εἶναι καὶ συγγραφεῖς. Ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ συνδέεται πρὸς τὴν συγγραφὴν τῆς. Ἡ ἀπόκρυψις τοὺς συνδέεται μὲ τὸν ἐσωτερικὸν χαρακτῆρα τῶν ἀποκαλυπτικῶν κύκλων ἀφ' ἑνὸς («ἀπόκρυφα»), καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐξηγεῖ διατὶ ἐπὶ τόσο χρόνῳ τὰ βιβλία αὐτὰ δὲν ἦσαν γνωστά.

### **Ἡ ἱστορικὴ ἀναφορὰ τῆς Ὁράσεως.**

Ἐν πρώτοις θὰ πρέπει νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἡ ἐρμηνεία τῆς Ὁράσεως ποὺ δίδεται ἐν XII 10-34 δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τῶν λεπτομερειῶν τῆς περιγραφῆς τῆς Ὁράσεως, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὑπάρχει διαφορὰ ὡς πρὸς τὸ ποιοὶ νοοῦνται ὑπὸ ὠρισμέναις ἐρμηνείαις. Διαφέρουν αἱ γνώμαι ὡς πρὸς τὸ ποῖοι εἶναι οἱ διάφοροι ἡγεμόνες ποὺ ἀναφέρονται. Τοῦτο γίνεταί ἐτι δυσχερέστερον, ἂν σκεφθῇ κανεὶς ὅτι ὁ σ. δὲν ἐγνώριζε τὴν ρωμαϊκὴν ἱστορίαν εἰς τὴν ἐντέλεια. Δὲν πρόκειται, βέβαια, ἐδῶ νὰ παρατεθοῦν αἱ διάφοροι γνώμαι

αὐτοὺς τοὺς σοφοὺς τοῦ λαοῦ σου, ὧν οἶδας τὰς καρδίας δύνασθαι χωρεῖν καὶ τηρεῖν τὰ μυστήρια ταῦτα. <sup>39</sup>Σὺ δὲ ἔτι ἀνάμεινον ὥδε ἄλλας ἡμέρας ἐπὶ τοῦ δειχθῆναί σοι ὃ ἂν δόξῃ τῷ ὑψίστῳ ἐπιδειξάι σοι. <sup>40</sup>Καὶ ἐπορεύθη ἀπ' ἐμοῦ. Καὶ ἐγένετο, ὅτε ἤκουσε πᾶς ὁ λαός, ὅτι διῆλθον αἱ ἐπὶ τὰς ἡμέρας, καὶ γὰρ οὐκ ἐπανήλθον εἰς τὴν πόλιν, καὶ συνήγαγεν ἑαυτὸν πᾶς ὁ λαὸς ἀπὸ τοῦ ἐλα-

τῶν ἐρευνητῶν ὡς πρὸς τὰ ἀμφισβητούμενα σημεῖα· θὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὸ γενικώτερον consensus:

Ὁ ἀετὸς συμβολίζει σαφῶς τὴν ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία, ἡ ὁποία ἀπλώνει τὰς πτέρυγας τῆς εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην (ΧΙΙ 2· 5), καὶ ὁ κύριος σκοπὸς τοῦ σ. εἶναι νὰ περιγράψῃ τὴν πτώσιν τῆς. Αἱ τρεῖς κεφαλαὶ εἶναι οἱ Φλάβιοι αὐτοκράτορες Βεσπασιανὸς (μεγαλὴ κεφαλὴ), ὁ Τίτος (ἡ κεφαλὴ εἰς τὰ ἀριστερά) καὶ Δομιτιανὸς («ἡ κεφαλὴ εἰς τὰ δεξιὰ»), ἕνεκα τοῦ ρόλου ποὺ ἔπαιξαν κατὰ τὴν Ἰουδαϊκὴ ἐπανάσταση τοῦ 70 μ.Χ. καὶ τὴν καταστροφὴ τῆς Ἱερουσαλὴμ. Τὸ κείμενον κάνει λόγον περὶ ἐξαφανίσεως καὶ ἐπανεμφανίσεως τῆς κεντρικῆς κεφαλῆς (ΧΙ 29). Ὑπὸ ταύτας νοεῖται ἡ ἀναχώρησις ἀπὸ τὴν Ἰουδαία τοῦ Βεσπασιανοῦ, ὅταν ἀνηγορεύθῃ ὑπὸ τῶν λεγεώνων τῆς Συρίας αὐτοκράτωρ καὶ ἔπρεπε νὰ πάῃ εἰς τὴν Ρώμην. Ὁ Τίτος ἀνέλαβε τὰς ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν Ἰουδαία καὶ τὸν τερματισμὸ τοῦ πολέμου, ἐνῶ ὁ Δομιτιανὸς ἠγωνίζετο ὑπὲρ τοῦ πατρὸς του εἰς τὴν Ρώμην. Ἡ ἐπανεμφάνισις τοῦ Βεσπασιανοῦ εἶναι ἡ ἀναγόρευσις του ὡς αὐτοκράτορος. Περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Βεσπασιανοῦ (ΧΙΙ 26) πληροφοροῦμεθα καὶ ἀπὸ τὸν Σουετώνιον (Vesp. XXIV). Ὁ Δομιτιανὸς, ἡ κεφαλὴ εἰς τὰ δεξιὰ ποὺ κατέφαγε τὴν κεφαλὴν εἰς τὰ ἀριστερά, ἀναφέρεται εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ Τίτου ὑπὸ τοῦ Δομιτιανοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ πέσῃ ἀπὸ τὸ ξίφος «κατὰ τὰς ἐσχάτας ἡμέρας», δηλ. θὰ θανατωθῇ ὑπὸ τοῦ Μεσσία. Ἡ ἐμφάνισις τῶν τριῶν αὐτῶν αὐτοκρατόρων μαζί γίνεται, διότι πράγματι, κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Βεσπασιανοῦ, ὑπῆρχε ἀρμονικὴ συνεργασία καὶ τῶν τριῶν.

Αἱ ἐξ πτέρυγες πρὸς τὴν δεξιὰ χεῖρα ἀντιπροσωπεύουν τοὺς Καίσαρα, Αὐγουστον, Τιβέριον, Καλιγούλα, Κλαύδιον καὶ Νέρωνα. Ἡ κατάστασις τῆς αὐτοκρατορίας ἐπὶ Νέρωνος ἦτο τοιαύτη, ἐξ αἰτίας τῶν ἐμφυλίων πολέμων, ὥστε νὰ εἶναι δικαιολογημένη ἡ κρίσις ὅτι ἡ αὐτοκρατορία εὐρίσκεται περὶ τὸ τέλος τῆς. Αἱ ἐξ πτέρυγες πρὸς τὴν ἀριστερὰ χεῖρα ἀντιπροσωπεύουν τοὺς Γάββα, Ὁθωνα, Βιτέλλιον, καθὼς ἐπίσης καὶ τοὺς Vintex, Nymphidius, Πισσωνα. Οἱ τρεῖς τελευταῖοι δὲν ὑπῆρξαν βέβαια ποτὲ αὐτοκράτορες. Ἐντὸς ὅμως τῆς συγχύσεως τοῦ ἐμφυλίου πολέμου συνέβη πράγματι τὰ πρόσωπα αὐτὰ νὰ ἀναγορευθοῦν, ἀλλὰ νὰ μὴ προλάβουν νὰ ἀσκήσουν τὸ πριγκηπάτο.

Ὁ Βοx κ.ά. πιστεύουν ὅτι ἀρχικῶς ἡ Ὅρασις, μὲ τὰς δώδεκα πτέρυγας, ἀνεφέρετο εἰς τὴν ἰουλιανὴν δυναστείαν. Προτείνει «τὴν μέτρησιν τῶν 12 πτερύγων εἰς τὴν ἀρχικὴ Ὅρασι ἀνὰ ζεύγη μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ ἐφαρμόσῃ τὰ ζεύγη μόνον εἰς τὰς 12 Πτέρυγας προσδιδων ἔτσι εἰς τοὺς βασιλεῖς αὐτοὺς συμβολικῶς τὴν ἱστορικὴν τοὺς σημασίαν. Τὰ ζεύγη ἐτόνιζαν τὴν μεγαλυτέραν ἀξιοπρέπεια καὶ δύναμι ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἐφήμερους ἡγέτας ποὺ συμβολίζουν τὰ μικρὰ πτερὰ. Διὰ νὰ τονίσῃ ἔτι μάλλον τὴν ἀντίθεσιν, οἱ τελευταῖοι ὑπῆρχε ἡ πρόθεσις νὰ ὑπολογισθοῦν μόνον». Ἡ θεωρία αὕτη τῶν ζευγῶν τῶν πτερύγων ἀποκρούεται ἀπὸ ἄλλους ἐπιφανεῖς ἐρμηνευτάς. Εἶναι δύσκολον νὰ συνθέσῃ κανεὶς τὴν θεωρίαν περὶ ζευγῶν μὲ τοὺς λόγους ἐν ΧΙΙ 14, ὅπου λέγεται ὅτι οἱ δώδεκα ἡγεμόνες θὰ βασιλεύσουν ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλο.

Δυσχερέστερον εἶναι τὸ πρόβλημα τῶν ὀκτῶ ἀντιπτερυγίων. Ὁ Oesterley δέχεται τὴν θεωρίαν τοῦ Gfröger ὅτι πρόκειται περὶ Ἰουδαίων ἡγεμόνων (Ἡρώδης ὁ Μέγας, Ἀγρίππας ὁ Α', Eleazar, Ἰωάννης ὁ ἐκ Γισχάλων, ὁ Συμεὼν Ben-Gizra καὶ Ἰωάννης ὁ Ἰ-

χίστου ἕως τοῦ μεγίστου καὶ ἦλθε πρὸς μέ, καὶ εἶπόν μοι λέγοντες <sup>41</sup>Τί ἡμάρτομέν σοι; ἢ τί ἡδικήσαμεν σε, ὅτι ἐγκαταλιπὼν ἡμᾶς κάθησαι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ; <sup>42</sup>Σὺ γὰρ ἡμῖν περιεγένου ἐκ πάντων τῶν προφητῶν, καθὼς βότρυν εἰς ἀπὸ τοῦ τρυγετοῦ, καὶ καθὼς λύχνος ἐν τόπῳ ἀσχημῶ, καὶ καθὼς λιμὴν σωτηρίας νηϊ. <sup>43</sup>Ἡ οὐκ ἀρκεῖ ἡμῖν τὰ συμβάντα κακά; <sup>44</sup>Εὰν ἄρα σὺ ἡμᾶς ἐγκαταλίπης, πόσω ἦν ἡμῖν κρείττον, εἰ ἐνεπλήσθημεν καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ ἐμπρησμῷ Σιών; <sup>45</sup>οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς κρείττονές ἐσμεν τῶν ἐκεῖ ἀποθανόντων. Καὶ ἐκλαίον φωνῇ μεγάλῃ. Καὶ ἀπεκρίθην πρὸς αὐτοὺς καὶ εἶπον. <sup>46</sup>Θάρσει Ἰσραὴλ καὶ μὴ λυπηθῆς σὺ οἶκος Ἰακώβ, <sup>47</sup>ἔστι γὰρ μνεία ὑμῶν ἐνώπιον τοῦ ὑψίστου, καὶ ὁ

δουμαῖος). Οἱ δύο τελευταῖοι, οἱ ὅποιοι θὰ φονευθοῦν ἀπὸ τὸ Μεσσία, εἶναι τελικῶς ὁ Ἀγρίππας ὁ Β' καὶ ἡ Βερενίκη.

Καὶ μόνῃ ἡ παράθεσις τῶν ὀνομάτων αὐτῶν δείχνει πόσο ἀμφίβολος εἶναι ἡ πρότασις. Ἀφοῦ μάλιστα ἀναμινύει καὶ τὴν ὑπόθεσι περὶ τοῦ Ζηλωτισμοῦ ὡς ἐχθροῦ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καθ' οἷον τρόπον καὶ τῇ Ρώμῃ. Αὐτὰ ὅμως οὔτε ὁ Ἰώσηπος ἡδύνατο νὰ γράψῃ, πολὺ περισσότερο ἕνας ἀποκαλυπτικὸς συγγραφεύς. Διὰ τοῦτο εἶναι κανεὶς μᾶλλον ὑποχρεωμένος νὰ δεχθῇ τὰς προτάσεις τοῦ Box (παρὰ Charles). Οὕτω αἱ 12 πτέρυγες εἶναι εἰς τὴν ἀρχικὴν "Ορασι οἱ ἐξ αὐτοκράτορες τῆς Ἰουλιανῆς δυναστείας, καὶ τὰ 8 πτερύγια εἰς τὴν ἀρχικὴν ὄρασι ἐδῆλουν, ἐκτὸς ἄλλων, τοὺς Vintex καὶ Nyphidius, Γάλβας, "Οθωνα, Givilis καὶ Vitellius. Ὑπὸ τὰ δύο μικρὰ πτερύγια, ποὺ θὰ τεθοῦν εἰς τὴν διάθεσι τοῦ Μεσσία, δὲν γνωρίζομε ἀκριβῶς ποῖοι ρωμαῖοι ἡγεμόνες ἢ στρατηγοὶ νοοῦνται. Δὲν ἀποκλείεται ἡ δυὰς Ἀγρίππας ὁ Β' καὶ Βερενίκη.

"Ολα αὐτὰ ἰσχύουν διὰ τὴν ἀρχικὴν "Ορασι, δηλ. διὰ τὴν "Ορασι εἰς τὴν ἀρχικὴν τῆς μορφῇ (περὶ τὸ 95;). Ἡ ἀναθεώρησις τῆς πρέπει νὰ ἔγινε εἴτε ἀπὸ τὸν ἐκδότην, ποὺ συνέθεσε τὸ βιβλίον, ἢ ἐνωρίτερα, πρὸ τῆς χρησιμοποίησεως τῆς ὡς εἰδικῆς πηγῆς, ἀπὸ τὸν Ἑσδρα. Κατὰ τὸν Kabisch ἡ ἀναθεώρησις αὐτὴ ἔγινε κατὰ τὸ 120. Τότε ὅμως ὁ ἀναθεωρητὴς δὲν ἔβλεπε πίσω ἀπὸ τὰ σύμβολα τὰ πρόσωπα ποὺ ἐννοοῦσε ὁ ἀρχικὸς συγγραφεύς. Οἱ τρεῖς βασιλεῖς εἶναι διὰ τὸν ἀναθεωρητὴν ὁ Τραϊανός, ὁ Ἀδριανός καὶ ὁ Lucius Quietus—ὁ τελευταῖος πολὺ γνωστός εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τὴν ἐπανάστασι τοῦ 117 μ.Χ. εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, Κυρήνην, Κύπρον κτλ. Μόλις ἔγινε τοῦτο δεκτό, τὸ ἐπόμενο βῆμα ἦτο φυσικὰ αἱ δώδεκα πτέρυγες νὰ παύσουν νὰ ἐρμηνεύονται κατὰ ζεύγη· ἔγιναν πολὺ φυσικὰ οἱ δώδεκα αὐτοκράτορες ποὺ ἀριθμεῖ ὁ Σουετώνιος: ἔξη τῆς δυναστείας τοῦ Ἰουλίου, Γάλβας, "Οθων, Βιτέλιος, καὶ τρεῖς τῆς δυναστείας τῶν Φλαβίων.

Αἱ λεπτομέρειαι ὡς πρὸς τὰς σχέσεις τῶν τριῶν κεφαλῶν καλύπτονται ἱστορικῶς ἐκ τῶν πληροφοριῶν ποὺ ἔχομε περὶ τῶν Φλαβίων. Φυσικὰ, ὁ ἀναθεωρητὴς ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ἐπιφέρῃ ἐλαφρὰς μεταβολὰς εἰς τὸ κείμενον, μὲ τὴν νέα ἐννοία ποὺ ἔλαβε, καὶ νὰ ἀφίση ἀσαφείας.

Τελικῶς, θὰ ἤθελα νὰ σημειώσω, ὅτι ἡ ἀποψις τῆς ἀναθεωρήσεως ἔχει ἀρκετὰ ὑπὲρ αὐτῆς. Περαιτέρω θὰ ἤθελα νὰ ἐπισημάνω ὅτι ἡ "Ορασι αὐτὴ κύριο στόχον ἔχει νὰ δείξῃ πότε καὶ πῶς θὰ ἔλθῃ τὸ τέλος τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Δὲν θίγονται ἐδῶ ἀνθρωπολογικὰ ἢ θεολογικὰ θέματα περὶ θείας δικαιοσύνης καὶ εὐσπλαχνίας, ὅπως εἰς τὰ προηγούμενα κεφάλαια. Ἡ προβληματικὴ καὶ ἡ ὅλη δομὴ τῆς σκέψεως εἶναι διάφορος. Παρὰ ταῦτα, πρέπει νὰ δεχθῶμε ὅτι ὁ τελικὸς ἐκδότης τοῦ ἔργου, ὁ «Ἑσδρας», εὔρε εἰς τὰ τελευταῖα αὐτὰ κεφάλαια τὴν λύσι τῶν προβλημάτων τοῦ βιβλίου μέχρι τοῦ κεφ. ΙΧ.

Στίχ. 42: Οὐμίξει κάπως τὴν Β' Πέτρου Ι, 19.

ἰσχυρός οὐ μὴ ἐπιλησθῇ ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα. <sup>48</sup>Εγὼ δὲ οὐκ ἐγκατέλιπον ὑμᾶς οὐδὲ μὴ ἐξέλθω ἀφ' ὑμῶν, ἀλλ' ἦλθον εἰς τοῦτον τὸν τόπον, δεησόμενος ὑπὲρ τῆς ἐρημώσεως Σιών καὶ ζητήσεων ἐλεημοσύνην ὑπὲρ τῆς ταπεινώσεως τοῦ ἁγιάσματος ἡμῶν. <sup>49</sup>Καὶ νῦν ἴτε ἕκαστος ὑμῶν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ γὰρ ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς μετὰ τὰς ἡμέρας ταύτας. <sup>50</sup>Καὶ ἐπορεύθη ὁ λαός, καθὼς ἔλεγον αὐτῷ, εἰς τὴν πόλιν. <sup>51</sup>Εγὼ δὲ ἐκαθέσθην ἐν τῷ πεδίῳ ἑπτὰ ἡμέρας, καθὼς μοι ἐνετείλατο, καὶ ἔφαγον ἀπὸ τῶν ἀνθέων μόνον τοῦ ἀγροῦ, ἀπὸ βοτανῶν ἐγένετό μοι ἡ βρωσις ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις.

## ΟΡΑΣΙΣ ΣΤ' (Κεφ. XIII)

Ὁ ἐρχόμενος ἀπὸ τῆ θάλασσα Μεσσίας.

XIII. <sup>1</sup>Καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας ἐπτά, καὶ ἐνυπνιασάμην ἐνύπνιον νυκτός. <sup>2</sup>Καὶ ἰδὼν ἀπὸ τῆς θαλάσσης μέγας ἄνεμος ἐξηγείρετο, ὥστε συνταράσσειν πάντα τὰ κύματα αὐτῆς. <sup>3</sup>Καὶ εἶδον, καὶ ἰδὼν οὗτος ὁ ἄνεμος ἀνήγειρεν ἐκ μέσης τῆς θαλάσσης ὡς ὁμοίωμα ἀνθρώπου. Καὶ εἶδον, καὶ ἰδὼν συνέπτη ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος σὺν ταῖς νεφέλαις τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὅποι ἂν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἔστρεφεν τοῦ σκοπῆσαι ἔτρεμον πάντα τὰ ὑπ' αὐτοῦ βλεπόμενα. <sup>4</sup>Καὶ ὅποι ἂν ἐξήρχετο ἡ φωνὴ ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐτήκοντο πάντες οἱ ἀκούοντες τὰς φωνὰς αὐτοῦ, καθὼς τήκεται ὁ κηρὸς ἐγγὺς γενόμενος τοῦ πυρός. <sup>5</sup>Καὶ εἶδον μετὰ ταῦτα, καὶ ἰδὼν συνηθροίζετο πλῆθος ἀνθρώπων, ὧν οὐκ ἦν ἀριθμὸς, ἀπὸ τῶν τεσσάρων ἀνέμων τοῦ οὐρανοῦ τοῦ καταπολεμῆσαι τὸν ἄνθρωπον τὸν ἀναβάνα ἀπὸ τῆς θαλάσσης. <sup>6</sup>Καὶ εἶδον, καὶ ἰδὼν ἑαυτῷ ἐξέκοπεν ὄρος μέγα καὶ ἔπιτατο ἐπ' αὐτό. <sup>7</sup>Εγὼ δὲ ἐζήτησα ἰδεῖν τὴν χώραν ἣ τὸν τόπον, ὅθεν ἐξεκότη τὸ ὄρος, καὶ οὐκ ἠδυνήθην. <sup>8</sup>Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδὼν πάντες οἱ συναθροισθέντες πρὸς αὐτὸν τοῦ ἐκπολεμεῖν αὐτὸν ἐφοβοῦντο λίαν, ὅμως ἐτόλμων πολεμεῖν. <sup>9</sup>Καὶ ἰδὼν, ὡς εἶδε τὴν ὁρμὴν τοῦ πλῆθους τοῦ ἐρχομένου, οὐκ ἐπῆρε τὴν χεῖρα αὐτοῦ οὐδὲ ῥομφαίαν ἐκράτει οὐδὲ ὄπλον τι πολεμικόν· μόνον εἶδον, <sup>10</sup>πῶς ἀφῆκεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ καθὼς κλύδωνα πυρός, καὶ ἀπὸ τῶν χειλέων αὐτοῦ πνεῦμα φλογός, καὶ ἀπὸ τῆς γλώσσης αὐτοῦ ἀφῆκε σπινθήρας θυέλλης. Καὶ συννεμίγη ὁμοῦ πάντα ταῦτα, ὁ κλύδων τοῦ πυρός καὶ τὸ πνεῦμα τῆς φλογός καὶ τὸ πλῆθος τῆς θυέλλης. <sup>11</sup>Καὶ συνέπεσεν ἐπὶ τὸ

<sup>1</sup>Η "Ορασι ἔχει προετοιμασθῆ ἀπὸ τὸν στίχο XII 51.

Στίχ. 3: «ὡς ὁμοίωμα ἀνθρώπου»: Πρβλ. Ἰεζ., 1,5· Δαν. 7,13· I Ἐνώχ 46,1. Ἐν στίχ. 32 ὀνομάζεται «ὁ υἱός μου» = ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Μεσσίας. «Συνέπτη ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος σὺν ταῖς νεφέλαις τοῦ οὐρανοῦ»: Πρβλ. Ἡσ. 49,1· Δαν. 7,13. Ἐνῶ ὅμως εἰς τὸν Δανιὴλ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ, ἐδῶ ἔπιταται μετ' αὐτῶν, ἐνῶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς θαλάσσης.

Στίχ. 4: «καθὼς τήκεται ὁ κηρὸς»... Πρβλ. Μιχ. 1,4· I Ἐνώχ 1,6· Σιβυλλ. Χρησμοὶ III 72 ἐξ.

Στίχ. 7: Τὸ ὄρος δὲν εἶναι γήινον· ἴσως εἶναι ἡ οὐρανία Ἱερουσαλήμ. Τὸ ὑπόβαθρον τῆς παραστάσεως, εἰς τὴν ἱρανικὴ ἐσχατολογία, εἶναι τὸ ἅγιον ὄρος τῆς διαμονῆς τῶν θεῶν εἰς τὸν βορρᾶν ἢ εἰς τὴν ἀνατολήν. Εἰς τὴν μονοθεῖα τῆς Π.Δ. συναντῶμεν «Τὸ ὄρος τοῦ Θεοῦ» (Ἡσ. 14,13), ἢ «τὸ ἅγιον ὄρος τοῦ Θεοῦ» (Ἰεζ. 28,14).

Στίχ. 9-11: Πρβλ. Ἡσ. 30,27· 28 καὶ Ἡσ. 11,4· I Ἐνώχ 62,2.

πλήθος τὸ ἐν ὁρμῇ ἐπερχόμενον πολεμεῖν καὶ κατέπρησε πάντας, ὥστε ἐξαίφνης μηδὲν ὀφθῆναι ἀπὸ τοῦ ἀναριθμήτου πλήθους, εἰ μὴ μόνον κόνις σποδοῦ καὶ καπνοῦ ὁσμή. Καὶ εἶδον καὶ ἐξέστην. <sup>12</sup>Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον καταβαίνοντα ἀπὸ τοῦ ὅρους καὶ προσκαλοῦντα πρὸς ἑαυτὸν πλήθος ἄλλο εἰρηνικόν. <sup>13</sup>Καὶ προσέβαινον πρὸς αὐτὸν πρόσωπα ἀνθρώπων πολλῶν, ὧν μὲν ἡδομένων, ὧν δὲ λυπουμένων, τινὲς δὲ δεδεμένοι, τινὲς προσάγοντες ἐξ αὐτῶν τοὺς φερομένους ὡς προσφορὰν.

Κἀγὼ ἀπὸ τοῦ μεγέθους τοῦ τρόμου ἀφυπνίσθην καὶ εἶπον <sup>14</sup>Σὺ ἀπ' ἀρχῆς ἀπέδειξας τῷ δούλῳ σου τὰ θαυμάσια ταῦτα καὶ ἄξιόν με ἡγήσω δέξασθαι τὴν δέησίν μου. <sup>15</sup>Καὶ νῦν ἀπόδειξόν μοι ἔτι τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἐνυπνίου τούτου. <sup>16</sup>Καθὼς γὰρ νομίζω ἐν τῷ νοί μου, οὐαὶ τοῖς περιλειφθεῖσιν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις, καὶ πολλῶ μᾶλλον οὐαὶ τοῖς μὴ περιλειφθεῖσιν. <sup>17</sup>Οἱ γὰρ μὴ περιλειπόμενοι λύπην ἔχουσι, <sup>18</sup>συνιέντες τὰ ἀποκείμενα ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, πλὴν μὴ ἀπαντήσαντες αὐτοῖς. Ἀλλὰ καὶ τοῖς περιλειπομένοις <sup>19</sup>διὰ τοῦτο οὐαὶ, ὅφονται γὰρ κινδύνους μεγάλους καὶ ἀνάγκας πολλὰς, καθὼς δεικνυσι τὰ ἐνύπνια ταῦτα. <sup>20</sup>Ἀλλ' ὅμως εὐτυχέστερόν ἐστι κινδυνεύσαντα ἐλθεῖν εἰς ταῦτα ἢ διελθεῖν καθὼς νεφέλην ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ μὴ ἰδεῖν τὰ συμβησόμενα ἐν τοῖς ἐσχάτοις.

Καὶ ἀπεκρίθη μοι καὶ εἶπε <sup>21</sup>Καὶ τοῦ ὁράματος τὴν ἐρμηνείαν ἐρῶ σοι καὶ περὶ ὧν ἐλάλησας ἐπανόξω σοι. <sup>22</sup>Ὅτι ἔλεγες περὶ τῶν περιλειπομένων καὶ περὶ τῶν μὴ περιλειπομένων, αὕτη ἐστὶν ἡ ἐρμηνεία. <sup>23</sup>Ὁ ὑπομείνας τὸν κίνδυνον ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, αὐτὸς φυλάξει τοὺς εἰς τὸν κίνδυνον ἐμπεσόντας, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἔχοντας ἔργα καὶ πίστιν πρὸς τὸν ὕψιστον καὶ ἰσχυρότατον. <sup>24</sup>Ἰσθὶ οὖν, ὅτι μακαριώτεροι μᾶλλον οἱ παρλειπόμενοι ὑπὲρ τοὺς ἀποθανόντας.

<sup>25</sup>Αἱ ἐρμηνεῖαι τοῦ ὁράματος αὗται: ὅτι εἶδες ἄνθρωπον ἀναβαίνοντα

Στίχ. 13: «δεδεμένοι» = Ἰουδαῖοι ἐν αἰχμαλωσίᾳ. «...ὡς προσφορὰν» κατὰ τὸ Ἡσ. 66,20: οἱ εἰδωλολάτρες θὰ φέρουν Ἰουδαίους ὡς προσφορὰ εἰς τὸν Μεσσία.

XIII, 13β-24 Ὅλοι οἱ ἐρευνῆται τῆς Ἀποκ. Ἑσδρα συμφωνοῦν ὅτι εἰς τὸ τμήμα τοῦτο τοῦ βιβλίου εἶναι ἐμφανὲς τὸ χέρι τοῦ ἀναθεωρητοῦ ἢ τοῦ ἐκδότου, ἰδίως εἰς τοὺς στίχους 16-20, οἱ ὅποιοι θεωροῦνται ὡς ἐκτὸς συναφείας.

Στίχ. 6: «Οὐαὶ τοῖς περιλειφθεῖσιν...» ἀναφέρεται εἰς τὴν περίοδον τῶν ὠδίνων τοῦ Μεσσία, τῶν σημείων τοῦ ἐρχομοῦ του. Ὅσοι δὲν ἐπιζήσουν (οἱ μὴ περιλειπόμενοι: πρόκειται δι' ὅσους δὲν θὰ εἶναι ζωντανοί), ὅταν ἔλθῃ ὁ Μεσσίας, καὶ ἔτσι δὲν θὰ μετάσχουν τῆς μακαριότητος τῆς βασιλείας του, τὴν ὁποία γνωρίζουν καὶ διὰ τοῦτο ἔχουν ἔτι βαθυτέραν λύπην διὰ τὴν μὴ συμμετοχὴν.

Στίχ. 20. Εἶναι προτιμότερον νὰ ζήσῃ τις τὰς φοβερὰς ἡμέρας τοῦ Μεσσία καὶ νὰ μετάρχη οὕτω καὶ τῆς μακαριότητος τῆς βασιλείας του, παρὰ νὰ μείνῃ ἀμέτοχος καὶ τῶν δύο. Εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα καταλήγει καὶ ὁ στίχ. 24.

ἀπὸ τῆς καρδίας τῆς θαλάσσης, <sup>26</sup>αὐτός ἐστιν, ὃν συντηρεῖ ὁ ὕψιστος πολλοῖς χρόνοις, δι' αὐτοῦ ρυσόμενος τὴν κτίσιν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ὀρίοι τοὺς περιλειπομένους. <sup>27</sup>Καὶ ὅτι εἶδες ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐξέρχεσθαι ὡς πνεῦμα καὶ πῦρ καὶ θύελλαν, <sup>28</sup>καὶ ὅτι οὐκ ἐκράτει ῥομφαίαν οὐδὲ σκεῦος πολεμικόν, διέφθειρε δὲ τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ τοῦ πλήθους τοῦ ἐλθόντος πρὸς τὸ ἐκπολεμεῖν αὐτόν, αὕτη ἡ ἐρμηνεία. <sup>29</sup>Ἰδοὺ ἡμέραι ἐλεύσονται, ὅτε μέλλει ὁ ὕψιστος ῥύσασθαι τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς. <sup>30</sup>Καὶ ἐλεύσεται ἔκστασις διανοίας ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν. <sup>31</sup>Καὶ ἀλλήλοις λογίσονται πολεμεῖν, πόλις πόλει, καὶ τόπος τόπῳ, καὶ ἔθνος πρὸς ἔθνος, καὶ βασιλεία κατὰ βασιλείας. <sup>32</sup>Καὶ ἔσται, ὅτε γενήσεται ταῦτα, καὶ συμβήσεται ἃ προέδειξά σοι σημεῖα, καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ υἱός μου, ὃν εἶδες ὡς ἀνθρωπον ἀναβαίνοντα. <sup>33</sup>Καὶ ἔσται, ὅταν ἀκούσωσι πάντα τὰ ἔθνη τὴν φωνὴν αὐτοῦ, ἐγκαταλείψει ἕκαστος τὴν χώραν αὐτοῦ καὶ τὸν πόλεμον ὃν ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους. <sup>34</sup>Καὶ συλλεχθήσεται εἰς ἓν πλῆθος ἀναρίθμητον, καθὼς εἶδες, θέλοντες ἐλθεῖν καὶ ἐκπολεμεῖν αὐτόν. <sup>35</sup>Αὐτὸς δὲ στήσεται ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Σιών, <sup>36</sup>Σιών δὲ ἐλεύσεται καὶ ἐπιδειχθήσεται πᾶσιν ἐτοιμὴ καὶ ὠκοδομημένη, καθὼς εἶδες τὸ ὄρος τὸ ἐκκοπτόμενον ἄνευ χειρῶν. <sup>37</sup>Αὐτὸς δὲ ὁ υἱός μου ἐλέγξει τὰ προσελθόντα ἔθνη τῆς ἀσεβείας αὐτῶν ἐλέγχους τῇ θυέλλῃ παραπλησίους — καὶ ἐπιτιμήσει κατὰ πρόσωπον διὰ τὰς κακουργίας αὐτῶν καὶ τὰς βασάνους, αἷς μέλλουσι βασανίσθαι — <sup>38</sup>αἱ ὁμοιώνται φλογὶ — καὶ τότε ἀπολέσει αὐτοὺς ἀκόπως διὰ τοῦ νόμου αὐτοῦ τοῦ ὁμοίου πυρὶ. <sup>39</sup>Καὶ ὅτι εἶδες αὐτὸν καλοῦντα καὶ συλλέγοντα

#### Ἡ ἐρμηνεία τοῦ ὁράματος (XIII 25-56).

Στίχ. 26: Πρόκειται περὶ τῆς προϋπάρξεως τοῦ Μεσσία (παρ' Ἰ' Ἐνώχ κεφ. 37-70 τοῦ Ἰϋοῦ τοῦ Ἀνθρώπου); Τηρεῖται κεκρυμμένος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, δι' αὐτοῦ ὁμοῦς ὁ Θεὸς θὰ σώσῃ τὴν κτίσιν αὐτοῦ καὶ αὐτὸς θὰ περισυλλέξῃ τοὺς παραλειπομένους ἐκλεκτούς.

Στίχ. 29-32. Κατὰ τὸν Oesterly διακόπτουν τὴν πορεία τῆς ἐρμηνείας, καὶ ἐπομένως δὲν ἀνήκουν ἐδῶ. Παρομοίως καὶ ὁ Box.

Στίχ. 29: «Μέλλει ὁ ὕψιστος ῥύσασθαι» = ἀντίθετο πρὸς τὴν γενικὴν τάσιν τοῦ κειμένου ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ εἶναι ὁ ἀπελευθερωτὴς καὶ σωτὴρ.

Στίχ. 32: «Καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ Υἱός μου». Πρβλ. Δαν. 6,13· Ἰ' Ἐνώχ 52,9· Ψαλ. Σολ. 18,5· Ματθ. 24 30· Μάρκ. 13,26.

Στίχ. 30-32: Πρόκειται περὶ πολέμου τῶν ἐθνῶν κατ' ἀλλήλων ἄνευ σαφοῦς λόγου. Ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Ἰϋοῦ καὶ ἡ φωνὴ του πρὸς τὰ ἔθνη εἰς τοὺς στιχ. 33-34 θὰ ἐπιφέρῃ τὴν παῖσιν τοῦ πολέμου μεταξύ τῶν ἐθνῶν καὶ τὴν συσπείρωσίν τοις σὲ κοινὸν μέτωπο ἐναντίον τοῦ Μεσσία. Οἱ στιχ. αὐτοὶ θυμίζουν γνωστὰ παράλληλα χωρία τῶν Εὐαγγελίων.

Στίχ. 35: Θεωρεῖται ὑπὸ τῶν Box, Oesterly κ.ἀ. ὡς παρεμβλητός. Ἡ Σιών ἐδῶ εἶναι ἡ οὐρανία πόλις. Δὲν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ μυστηριώδες ὄρος τοῦ στίχ. XIII 6.

Στίχ. 37-38: Εἰς τὸν στίχ. 10 ὁ Μεσσίας ἀφανίζει τοὺς ἐχθρούς του διὰ κλύδωνος πυρὸς ἐκ τοῦ στόματος, διὰ πνεύματος φλογὸς ἀπὸ τῶν χειρῶν καὶ σπινθήρων, θυέλλης ἀπὸ τῆς γλώσσης. Εἰς τοὺς στιχ. 37-38 ἐκφράσεις ὡς αἱ ἀνωτέρω χρησιμοποιοῦνται μόνον μεταφορικῶς καὶ ὅχι ὡς δραστηριότητες τοῦ Μεσσία· ἐδῶ ἡ ἀσέβεια τῶν ἐθνῶν παρομοιάζεται πρὸς θύελλα, αἱ βάσανοι τῶν ὁμοίων πρὸς τὴν φλόγα, καὶ ὁ Νόμος ὁμοίος πρὸς τὸ πῦρ. Γιατὶ

πρὸς ἑαυτὸν ἄλλο πλῆθος εἰρηνικόν, αὐταὶ εἰσιν αἱ δέκα φυλαί, αἱ ἡχμαλωτίσθησαν ἀπὸ τῆς γῆς αὐτῶν ἐν ταῖς ἡμέραις Ὡσηὲ τοῦ βασιλέως, ὃν ἡχμαλώτισε Σαλμανασσάρ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων, καὶ μετέθηκεν αὐτοὺς πέραν τοῦ ποταμοῦ, καὶ μετετέθησαν εἰς γῆν ἄλλην. <sup>41</sup>Αὐτοὶ δὲ ἑαυτοῖς ἐβουλεύσαντο τοῦτο, ἵνα ἐγκαταλίπωσι τὸ πλῆθος τῶν ἐθνικῶν καὶ πορευθῶσιν εἰς πορρωτέραν χώραν, ὅπου οὐδέποτε κατώκησε γένος ἀνθρώπων, <sup>42</sup>ἵνα ἐκεῖ γε τηροῖεν τὰ νόμιμα αὐτῶν ἃ οὐκ ἦσαν τηροῦντες ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν. <sup>43</sup>Δι' εἰσόδων δὲ στενῶν τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ εἰσῆλθον. <sup>44</sup>Ἐποίησε γὰρ αὐτοῖς τότε ὁ ὕψιστος σημεῖα καὶ ἔστησε τὰς πηγὰς τοῦ ποταμοῦ, ἕως ἂν διέλθωσι. <sup>45</sup>Δι' αὐτῆς δὲ τῆς χώρας ἦν ὁδοιπορία πολλή ἔτους ἑνὸς καὶ ἡμίσεος, ἥ δὲ χώρα ἐκεῖνη καλεῖται Ἀρζαρέθ. <sup>46</sup>Τότε κατώκησαν ἐκεῖ ἕως τοῦ ἐσχάτου καιροῦ. Καὶ νῦν, πάλιν ἀρξομένων ἐπιστρέφειν <sup>47</sup>πάλιν ὁ ὕψιστος στήσει τὰς πηγὰς τοῦ ποταμοῦ, ἵνα δύνωνται διελθεῖν. Διὰ τοῦτο εἶδες πλῆθος συλλεχθὲν ἐν εἰρήνῃ. <sup>48</sup>Ἀλλὰ καὶ οἱ περιλειπόμενοι ἀπὸ τοῦ λαοῦ σου σωθήσονται, οἱ εὐρισκόμενοι

αὕτῃ ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ στίχ. 10 καὶ τῆς ἐρμηνείας του εἰς τοὺς στίχ. 37-38; Ὁ σ. κατὰ τὴν συγγραφὴν τῆς ὁράσεως ἐχρησιμοποίησε ὑλικὸ μυθολογικόν. Καὶ ἂν ἀκόμη ἀντελήφθῃ περὶ τίνος ἐπρόκειτο, δὲν τοῦ ἐπέτρεπε τὸ ὑλικὸ ἐκεῖνο νὰ δώσῃ τὴν ἐρμηνεία πού ἐχρειάζετο

Στίχ. 40-50. Ὁ θρύλος περὶ τῶν 10 φυλῶν, ὅπως ἐμφανίζεται ἐδῶ, διεμορφώθη κατὰ τοὺς ὑστέρους χρόνους. Μέχρι τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ἑξορίας ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς κατὰ τρόπον ἰδεώδη συνίστατο ἐκ 12 φυλῶν (Διαθ. Δώδεκα Πατρ. καὶ Κ.Δ.: Πράξ. 27,7· Ἰακ. 1,1· Ἀποκ. 7,5). Συγχρόνως ὅμως εἰς τὴν Παλαιστίνην ἐδημιουργήθη καὶ μία ἄλλη τάσις, ὅτι ὁ Ἰσραὴλ συνίστατο ἀπὸ τὰς φυλὰς Ἰούδα καὶ Λευὶ, ἀφοῦ αἱ λοιπαὶ ἀπομακρυνθεῖσαι ἀπὸ τῆς πατρίδος γῆς περιέπεσαν εἰς τὴν εἰδωλολατρίαν καὶ διὰ τοῦτο ἐτιμωρήθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ (Τωβίτ 1,4· Ἀναλ. Μωϋσ. 3,4 ἐξ.). Δὲν εἶναι διόλου παράδοξον, ὅταν αἱ 10 φυλαὶ διεκρίθησαν τῶν λοιπῶν, νὰ δημιουργηθοῦν διάφοροι θρύλοι περὶ τῆς τύχης των. Μία εἶναι αὕτῃ πού ἔχομε εἰς τὸ πρὶ ἡμῶν κείμενον. Ἡ ἐπιστροφή τους ἦτο ἐπιβεβλημένη, διότι ἡ ἐσχατολογικὴ ἐποχὴ προβλέπει τὴν συγκέντρωσιν τοῦ Ἰσραὴλ, εἰς τὸ σύνολόν του. Ὁ Ἑσδρας προϋποθέτει ὅτι εἰς τὴν μακρινὴν χώραν, ὅπου εἶχαν ὁδηγηθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μετενόησαν διὰ τὴν πτώσιν εἰς τὴν εἰδωλολατρίαν καὶ ὅτι ἔγιναν πιστοὶ τηρηταὶ τοῦ Νόμου. Ἡ ἀπομάκρυνσις των καὶ ἡ ἀπόκρυψις των εἰς ἄγνωστον χώραν συνετέλεσε εἰς τὴν μεταστροφή των.

Στίχ. 41: «ὅπου οὐδέποτε κατώκησε γένος ἀνθρώπων» Βλ. Ἰωσηφ. Ἀρχαιολ. XI, 133, ὅπου τὸ ὅλον σῶμα τοῦ λαοῦ Ἰσραὴλ φέρεται μόνον ὡς κατοικῆσαν πέραν τοῦ Εὐφράτου, ἕνα ἀπέραντον πλῆθος, ὅπως λέγει ὁ Ἰωσήπος, πού δὲν ἡμπορεῖ νὰ μετρηθῇ. Εἰς τὴν Ἀποκ. Βαρούχ 77,19-22, ὁ Βαρούχ ἀποστέλλει δι' ἑαυτοῦ ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς πέραν τοῦ Εὐφράτου. Προσκαλοῦνται νὰ ἔλθουν νὰ μετᾶσχουν τῆς μεσσιανικῆς βασιλείας. Ἐπίσης εἰς τὴν προσευχὴ τῆς Συναγωγῆς Shemoneh Esreh ἡ δεκάτη εὐλογία ἔχει ὡς ἐξῆς: «Ἄς ἡχῇ τὸ μέγα κέρας τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἂς ὑψωθῇ τὸ ἔμβλημα τῆς συναθροίσεως ὅλων τῶν ἐξοριστῶν ἀπὸ τὰ τέσσαρα ἄκρα τῆς γῆς εἰς τὴν χώραν μας».

Στίχ. 45: Artzareth, δηλ. Eretz 'achereth = ἄλλη χώρα (Δευτ. 29,25-8). Θεωρεῖται ὡς εὐρισκομένη εἰς τὸ ἔκρο τοῦ κόσμου.

Στίχ. 48 = παρέμβλητος, ἀφοῦ διακόπτει τὴν πορείαν τῆς ἀφηγήσεως.

ἐντὸς τοῦ ἁγίου ὄριον μου. <sup>49</sup>Ἔσται οὖν, ὅτε μέλλει ἀπολέσαι τὸ πλῆθος τῶν συλλεχθέντων ἐθνῶν, ὑπερασπίσεται τὸν περιγενόμενον λαόν. <sup>50</sup>Καὶ τότε δεῖξει αὐτοῖς πολλὰ πλείονα τέρατα.

<sup>51</sup>Κἀγὼ εἶπον Δέσποτα κύριε, τοῦτό μοι δεῖξον, διατὶ εἶδον τὸν ἄνδρα ἀναβαίνοντα ἀπὸ τῆς καρδίας τῆς θαλάσσης. Καὶ εἶπέ μοι <sup>52</sup>Καθὼς οὐ δύναται τοῦτο ἢ ἐρευνᾶν ἢ εἰδέναι τις τί ἐστιν ἐν τῷ βάθει τῆς θαλάσσης, οὕτως οὐ δύνησεται τις ἐπὶ τῆς γῆς ἰδεῖν τὸν υἱόν μου ἢ τοὺς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἡμέρας αὐτοῦ. <sup>53</sup>Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐρμηνεία οὗ εἶδες ἐνυπνίου, καὶ δι' ὃ ἐφωτίσθης ταῦτα μόνος. <sup>54</sup>Κατέλιπες γὰρ τὰ σὰ καὶ ἐπεμελήθης καὶ τὰ περὶ τὸν νόμον ἐζήτησας. <sup>55</sup>Τὴν γὰρ ζωὴν σου διέθηκας εἰς σοφίαν καὶ τὴν διάνοιαν ἐκάλεσάς σου μητέρα. <sup>56</sup>Καὶ διὰ τοῦτο ἔδειξά σοι τοῦτο, μισθὸς γὰρ ἐστὶ παρὰ

Στίχ. 50: Πρόκειται περὶ τῶν θαυμασίων ἐντὸς τῆς μεσσιανικῆς βασιλείας.

Στίχ. 52: Δὲν πρόκειται, φυσικὰ, περὶ ἐξηγήσεως τῆς Ὁράσεως. Ὁ σ. προφανῶς δὲν ἐνόησε τὸ ἐσώτερο περιεχόμενο τοῦ παραδοσιακοῦ μυθολογικοῦ στοιχείου ποὺ ἐχρησιμοποίησε. Ἔτσι κατεσκεύασε κάτι δικό του ὡς ἐξήγησι. «Ἡ τοὺς μετ' αὐτοῦ»: τὸ στοιχεῖο τοῦτο δὲν ὑπάρχει καὶ εἰς τὴν Ὅρασι. Παρὰ Ματθ. 24,31. 25,31 «οἱ ἄγγελοι» εἶναι μετ' αὐτοῦ.

### Ὁ ἐκ τῆς θαλάσσης ἐρχόμενος Μεσσίας.

Ἐντύπωσι κάνει ὁ ἐρχομὸς τοῦ Μεσσία ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἀφοῦ ὡς γνωστὸ ἡ θάλασσα εἶναι γιὰ τὸν Ιουδαῖο κάτι ἀρνητικό. Ἐπειτα παρατηρήθησαν προηγουμένως ἀσυμφωνία μεταξὺ στοιχείων τῶν Ὁράσεων καὶ τῶν ἀντιστοιχῶν ἐρμηνειῶν. Πολλὰκις ὁ σ. δὲν ἀντιλαμβάνεται τὴν ἀρχικὴ διατύπωσι τῶν Ὁράσεων καὶ προσφέρει δική του ἐρμηνεία, τὴν καλλιτέρα ποὺ ἡμπορεῖ. Ἐξ ἄλλου ἔγινε φανερό ὅτι εἰς τὸ παραδοσιακὸ μυθολογικὸ ὕλικο ποὺ ὁ σ. ἐχρησιμοποίησε προσέθεσε στοιχεῖα ἀναγκαῖα γιὰ τὴν ἐρμηνεία ποὺ ἐνδιέφερετο νὰ δώσῃ.

Τὰ προβλήματα αὐτὰ ἐπέσυραν τὴν προσοχὴ τῶν ἐρευνητῶν, οἱ ὅποιοι, οὕτως ἢ ἄλλως, εἶχαν τὴν υποχρέωσι νὰ ἐρευνήσουν τὴν ἀρχικὴ προϊστορίαν καὶ ἐξέλιξι τῶν φαντασμαγορικῶν μυθολογικῶν στοιχείων τοῦ κειμένου. Φυσικὰ ἐδόθησαν ποικίλαι ἐξηγήσεις. Εἰς τὴν συνέχεια θὰ παραθέσω μόνον ὠρισμένα στοιχεῖα γιὰ τὴν ἐνημέρωσιν τοῦ ἀναγνώστου.

Ὁ ἐκ τῆς θαλάσσης ἐρχομὸς τοῦ Μεσσία ὑψιτίζεται ἀπώτερα πρὸς τὸ βαβυλωνιακὸ Ἔπος καὶ τὴν προέλευσι τοῦ θεοῦ Marduk ἀπὸ τὸν Apsu καὶ τὴν Τιμαμάτ, δηλ. τὸν Ὠκεανὸν καὶ τὴν Ἀβυσσο. Ἐπὶ πλέον ὁ Marduk, ἡ δύναμις τοῦ Ἀγαθοῦ καὶ τοῦ Φωτὸς κατὰ τὸν πόλεμον πρὸς τὰς δυνάμεις τοῦ σκότους καὶ τοῦ κακοῦ εἶναι προικισμένος μετὰ ὅλα ἐκεῖνα τὰ πύρινα καὶ φωτεινὰ προσόντα, μετὰ τὰ ὅποια ὁ Μεσσίας τοῦ κειμένου μας κατατροπώνει τοὺς ἐχθροὺς του. Φυσικὰ τὰ γραφόμενα δὲν σημαίνουν ὅτι ὁ Ὁραματιστὴς τῆς Ἀποκαλύψεως μας ἐδιάβασε τὸ βαβυλωνιακὸ ἔπος καὶ τὸ προσήρμοσεν εἰς τὰς μονοθεϊστικὰς ἠθικὰς καὶ ἐσχατολογικὰς ἐπιδιώξεις. Ὅχι. Ἀπλῶς εἶχεν ἐνώπιόν του κείμενα Ιουδαϊκά, προηγούμενά του, ποὺ ἔφεραν ἐντόνους τὰς ἐπιδράσεις τοῦ ἔπους. Τὰ πλῆθη καὶ αἱ ἀκολουθίαι τῶν κυρίων προσώπων κατὰγονται περισσότερον ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ μύθου.

Ἄλλ' ὁ Μεσσίας δὲν ἔρχεται μόνον ἐκ τῆς θαλάσσης, ἀσχετῶς ἂν ὁ Ὁραματιστὴς ἀγνοεῖ τὸ διατὶ καὶ τὸ πῶς (ὡς πρὸς τὸ τελευταῖο δίδει μίαν ἀφελεῖ ἐξήγησι), παρουσιάζει

τῷ ὑψίστῳ. "Εσται δὴ, μετ' ἄλλας τρεῖς ἡμέρας, πρὸς σέ ἄλλα λαλήσω καὶ ἐκθέσω σοι βαρέα καὶ θανατάσια.

<sup>57</sup>Καὶ ἐπορεύθη καὶ μετέβην εἰς τὸ πεδῖον πολὺ δοξάζων καὶ ἐγκωμιάζων τὸν ὑψιστον περὶ ὧν κατὰ καιρὸν ποιεῖ θαυμασίον, <sup>58</sup>καὶ ὅτι κυβερνᾷ τοὺς καιροὺς καὶ τὰ ἐν τοῖς καιροῖς ἐπηγεγμένα. Καὶ ἐκαθέσθην ἐκεῖ τρεῖς ἡμέρας.

---

ζεταὶ ὡς «ὁμοίωμα ἀνθρώπου» καὶ σχετίζεται μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ παράστασις εἶναι γνωστὴ καὶ εἰς τὸν Δανιήλ καὶ εἰς τὸν Ἐνώχ. "Αν ὅμως θέλῃ κανεὶς νὰ πάη πίσω — στὶς ρίζες —, αὐταὶ εὐρίσκονται εἰς τὴν ἱρανικὴ ἐσχατολογία. Ὁ Shaashyant τοῦ ἱρανικοῦ μύθου εἶναι πηγὴ πολλῶν στοιχείων τῆς εἰκόνης τοῦ Ὑιοῦ τοῦ Ἀνθρώπου ποὺ ἔρχεται ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ πῇ ὅτι ὁ ἄνδρας ποὺ ἐξῆλθε ἀπὸ τὰ ὕδατα «ὡς ὁμοίωμα ἀνθρώπου» καὶ ἐπετοῦσε μαζὶ μὲ τὰς νεφέλας τοῦ οὐρανοῦ εἶναι μία λουδαϊκὴ μεσσιανικὴ μορφή, ποὺ φέρει ἔντονα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ βαβυλωνιακοῦ περὶ τοῦ Marduk καὶ τοῦ ἱρανικοῦ περὶ τοῦ Shaashyant μύθου.

Θὰ ἡδύνατο κανεὶς νὰ γράψῃ ὀλόκληρην πραγματεία περὶ αὐτῶν τῶν ζητημάτων. Ἐνὰ θὰ σημειώσωμε μόνον ἓν τέλει: Αὐτὸ τὸ «ὄρος» ποὺ ἐξεκόπη (ὁ Ὁραματιστὴς δὲν γνωρίζει ἀπὸ ποῦ) καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἵστατο ὁ ἐκ τῆς θαλάσσης ἐξελθὼν Μεσσίας (στιχ. XIII 6-7) ἔχει μακρὰ ἱστορία, ποὺ πιθανώτατα ἀρχίζει ἀπὸ τὸ ὄρος τῶν θεῶν τοῦ βαβυλωνιακοῦ πανθέου, περὶ ἀπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ ὄρους τοῦ μόνου θεοῦ τῆς ἱσραηλιτικῆς θρησκείας, καὶ φθάνει εἰς τὸ ἀρχικὸ κείμενον τοῦ Ὁραματιστοῦ μας, ὁ ὁποῖος δὲν τὸ ἀφίνει ἐκτὸς τελείως, ἀλλὰ τὸ παρεμβάλλει, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὸ ἀρχικὸ τοῦ νόημα καὶ χωρὶς νὰ εἶναι σὲ θέσι νὰ τὸ ἐρμηνεύσῃ.

## ΟΡΑΣΙΣ Ζ'

XIV. <sup>1</sup>Καὶ ἐγένετο τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ γὰρ ἐκαθήμην ὑπὸ δρυὶν. <sup>2</sup>Καὶ ἰδὸν φωνὴ ἐξῆλθε κατέναντί μου ἀπὸ τῆς βάτου καὶ εἶπεν Ὑἱοῦ, Ὑἱοῦ, καὶ εἶπον Ἰδὸν ἐγὼ, κύριε. Καὶ ἠγγέρθην ἐπὶ τοὺς πόδας μου, καὶ ἔλεγε πρὸς με <sup>3</sup>Ἀποκαλύπτων ἀπεκαλύφθην ἐπὶ τῆς βάτου καὶ ἐλάλησα τῷ Μωϋσεῖ, ὅτε ὁ λαός μου ἐδοῦλεν ἐν Αἰγύπτῳ. <sup>4</sup>Καὶ ἀπέστειλα αὐτὸν καὶ ἐξήγαγον τὸν λαόν μου ἀπ' Αἰγύπτου καὶ προσήγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ ὄρος Σινᾶ καὶ εἶχον αὐτὸν παρ' ἐμοὶ ἡμέρας πολλάς. <sup>5</sup>Καὶ ἐξηγησάμην αὐτῷ θαυμάσια πολλὰ καὶ ἔδειξα αὐτῷ τῶν χρόνων τὰ μυστήρια καὶ ἐμήνυσσα αὐτῷ τὸ τέλος τῶν καιρῶν καὶ ἐνετείλāμην αὐτῷ λέγων <sup>6</sup>Τούτους δημοσιεύσεις τοὺς λόγους καὶ τούτους ἀποκρύψεις. <sup>7</sup>Καὶ νῦν σοι λέγω· <sup>8</sup>ἃ σοι ἀπέδειξα σημεῖα, καὶ ἃ εἶδες ἐνώπνια, καὶ ἃς ἤκουσας ἐρμηνείας, ἐν τῇ καρδίᾳ σου ἀπόθες αὐτά. <sup>9</sup>Σὺ γὰρ ἀναλημφθῇς ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ οὐναναστραφήσῃ τὸ λοιπὸν μετὰ τοῦ υἱοῦ μου καὶ μετὰ τῶν ὁμοίων σοι, ἕως ἂν τελεσθῶσιν οἱ καιροί. <sup>10</sup>Ὅτι ὁ κόσμος ἀπώλεσε τὴν νεότητά αὐτοῦ, καὶ οἱ καιροὶ πλησιάζουσι γηράσκειν. <sup>11</sup>Δώδεκα γὰρ μέρεσιν ἐμερίσθῃ ὁ αἰὼν, καὶ παρῆλθον αὐτοῦ τὸ δέκατον καὶ τὸ ἡμισυ τοῦ ἐνδεκάτου μέρους, <sup>12</sup>περίεσι δὲ αὐτοῦ δύο μετὰ τὸ ἡμισυ τοῦ δεκάτου μέρους.

## Ὁ Ὑἱοῦ καὶ αἱ ἅγιοι Γραφαί.

Ἡ Ὑἱοῦ αὐτὴ δὲν ὁμοιάζει καθόλου πρὸς τὰς προηγουμένας. Τὸ θέμα εἶναι ὁ τονισμὸς τῆς θεοπνευστίας τῶν ἀποκρύφων βιβλίων, καὶ μάλιστα τῆς θεοπνευστίας τῶν ὑπὲρ τὰ κανονικά. Ὁ Ἀναθεωρητὴς τοῦ ἔργου εὗρε πιθανώτατα τὴν ἀφήγησιν αὐτὴν σὲ βιβλίον ποῦ περιεῖχε παραδόσεις περὶ τοῦ Ὑἱοῦ, καὶ ἐθεώρησε ὅτι θ' ἀπετέλει ἀρμόζουσα κατακλιθεῖσα εἰς τὰς Ὑἱοῦ τοῦ Ὑἱοῦ ἢ διήγησις ποῦ παραθέτει. Ὁ ἀσχολισάμενος ἀπ' αὐτὴν ὠρισμένα σημεῖα ἐνδιαφέροντα.

Στίχ. 6: Ἡ ἀναφορά ἐδῶ εἶναι εἰς τὴν ἀποκαλυπτικὴν διδασκαλίαν, τῆς ὁποίας τὸν ἐσωτερικὸν χαρακτῆρα κατοχυρώνει καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μωϋσῆς.

Στίχ. 9: Ἀφοῦ ὁ Ὑἱοῦ συμπεριφέρεται κατὰ πολλοὺς τρόπους ὡς ἄλλος Μωϋσῆς, ἡ ἀνάληψίς του ἀποτελεῖ κάτι ἀντίστοιχο τῆς ἀναλήψεως τοῦ Μωϋσέως. Τὶ σημαίνουν εἰδικώτερα αἱ ἐκφράσεις «μετὰ τοῦ υἱοῦ μου καὶ μετὰ τῶν ὁμοίων σου» δεικνύει τὸ βιβλίον τοῦ Ἐνώχ (37-70). Πάντως καὶ ἐδῶ βλέπει κανεὶς ὅτι ἡ ἀνάληψις ἐπιφανῶν μεσιτικῶν μορφῶν δὲν ἦτο κάτι τὸ σπάνιον κατὰ τοὺς χρόνους ἐκεῖνους.

Στίχ. 10: Ὁ κόσμος ἀπώλεσε τὴν νεότητά του. Πρβλ. V 50 καὶ Ἀποκ. Βαρούχ 85,10: «Ἡ νεότης αὐτοῦ τοῦ κόσμου παρῆλθε, ἡ δύναμις τῆς δημιουργίας ἔχει ἤδη ἐξαντληθῇ, ὁ ἐρχομὸς τῶν καιρῶν εἶναι πολὺ κοντά, ναι ἤδη ἐπέρασε».

Στίχ. 11-12 δὲν ἀπαντῶνται εἰς τὴν συριακὴν καὶ ἀρμενικὴν μετάφρασιν. Εἰς τοὺς στίχ. αὐτοὺς ἡ αἰθιοπικὴ μετάφρασις ἔχει: «Διότι ὁ κόσμος (ἐδῶ ἐννοεῖται ἡ ἱστορία τοῦ

<sup>13</sup>Νῦν ἄρα διάθες τὸν οἶκόν σου καὶ νουθέτησον τὸν λαόν σου καὶ παρηγόρησον τοὺς ταπεινοὺς αὐτῶν καὶ δίδαξον τοὺς σοφοὺς αὐτῶν καὶ ἀπόταξαι ἤδη τῇ ζωῇ τῆς φθορᾶς. <sup>14</sup>Καὶ ἄφες ἀπὸ σοῦ τοὺς τῶν θνητῶν λογισμοὺς καὶ ἀπόβαλε ἀπὸ σοῦ τὰ ἀνθρώπινα βάρη καὶ ἔκδυσαι ἤδη τὴν ἀσθενῆ φύσιν καὶ ἀπόθες εἰς ἓν μέρος τὰ ἐπαχθέστατά σοι ἐνθυμήματα καὶ σπεῦσον μετοικῆσαι ἀπὸ τῶν καιρῶν τούτων. <sup>15</sup>Ἄ γὰρ εἶδες, νῦν συμβῆναι κακά, πάλιν τούτων χεῖρονα γενήσεται. <sup>16</sup>Ὅσον γὰρ ἀσθενήσῃ ὁ αἰὼν ἀπὸ τοῦ γήρως, τοσοῦτ'α πληθυνθήσεται ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας κακά. <sup>17</sup>Ἀπομακρυνθήσεται γὰρ ἔτι μᾶλλον ἡ ἀλήθεια, καὶ πλησιάσει τὸ ψεῦδος. Ἦδη γὰρ σπεύδει ὁ ἀετὸς ἐλθεῖν, ὃν εἶδες ἐν τῷ ὁράματι.

<sup>18</sup>Καὶ ἀπεκρίθην καὶ εἶπον Λαλήσω ἐνώπιόν σου, κύριε. <sup>19</sup>Ἰδοὺ γὰρ ἐγὼ ἄπειμι, καθὼς ἐνετείλω μοι, καὶ νουθετήσω τὸν παρόντα λαόν. Τοὺς δὲ μετὰ ταῦτα γενησομένους τίς ἀναμνήσει; <sup>20</sup>Εἶναι γὰρ ὁ αἰὼν ἐν σκοτίᾳ, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῷ ἄνευ φωτός. <sup>21</sup>Ὅτι ὁ νόμος σου ἐνεπλήρθη, διὸ οὐδεὶς οἶδε τὰ ὑπὸ σοῦ γενόμενα ἢ μέλλοντα γενέσθαι ἔργα. <sup>22</sup>Εἰ δὴ εὖρον χάριν ἐνώπιόν σου, εἰσπεμψον εἰς ἐμέ τὸ ἅγιον πνεῦμα, καὶ γράφω πᾶν τὸ γενόμενον ἐν τῷ αἰῶνι ἀπ' ἀρχῆς, ἃ ἦν ἐν τῷ νόμῳ σου γεγραμμένα, ἵνα δυνηθῶσιν οἱ ἄνθρωποι εὖρεῖν τὴν τρίβον, καὶ οἱ ἄν θελήσωσι ζῆν, ἐν τοῖς ἐσχάτοις ζήσωσι. <sup>23</sup>Καὶ ἀπεκρίθη μοι καὶ εἶπε Πορευθεὶς συνάγαγε τὸν λαὸν καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτοὺς, ἵνα μὴ ζητήσωσί σε ἡμέρας τεσσαράκοντα. <sup>24</sup>Σὺ δὲ ἐτοίμασόν σοι πωξία πολλὰ καὶ λάβε μετὰ σοῦ τὸν Σαραΐαν, τὸν Δαβρίαν, τὸν Σαλεμίαν, τὸν Ἑλεανὰν καὶ τὸν Ἀζιήλ, τοὺς πέντε τούτους, οἱ ἔτοιμοί εἰσι πρὸς τὸ ταχυνγραφεῖν.

κόσμου) διαιρεῖται εἰς δέκα ἡμέρας καὶ ἔρχεται πρὸς τὸ δέκατο· ἀπομένει λοιπὸν τὸ ἡμισυ τοῦ δεκάτου». Τὸ ἡμισυ τῆς ἐβδομάδος εἰς τὸν Δανιήλ 9,27 = τὰ τελευταῖα 3<sup>1</sup>/<sub>2</sub> ἔτη τῆς θλίψεως. Ἡ διαίρεσις σὲ δώδεκα περιόδους ἀπαντᾶται καὶ εἰς τὸν 2 Βαρούχ 53 ἐξ. Ἐδῶ εἰς τὸν Ἑσδρα: ἐννέα ἡμέραι παρήλθον ἤδη καὶ τὸ ἡμισυ τοῦ δεκάτου, καὶ ἀπομένουν ἐξ αὐτοῦ δύο (ἡμέραι), ἐκτὸς τοῦ ἡμίσεος τοῦ δεκάτου μέρους.

Στίχ. 21: Πρόκειται περὶ τοῦ σκότους τῆς ἀγνοίας τοῦ Νόμου, τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ τῶν μελλόντων νὰ συμβοῦν.

Στίχ. 22: Ἐδῶ ὁ Νόμος = ὅλη ἡ Π.Δ. Περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς τὴν ἰουδαϊκὴν θεολογίαν: δὲν εἶναι σύνθετος ἢ προσωπικότης νὰ πληροῦται ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Τοῦτο συναντᾶμε εἰς τὸ Qumran σὰν κάτι δεδομένο. Εἰς τὴν ραββινικὴν θεολογίαν ἡ ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος περιγράφεται ὡς φωτισμὸς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ὡς θεῖος τρόπος ἐπικοινωνίας (Bereshith Rabba 85). Εἰς τὸ ἱεροσολυμιτικὸν Ταργκουμ εἰς τὴν Γεν. 43,14 παρουσιάζεται ὡς τὸ «πνεῦμα τῆς προφητείας», ἀλλοῦ ὅμως ἐμφανίζεται ὡς πρόσωπο. Βλ. π.χ. Wajjikra Rabba 6, ὅπου τὸ Πνεῦμα καλεῖται ὑπερασπιστὴς τοῦ Ἰσραήλ, καὶ ὡς ἐκεῖνος ποῦ ἀριθμεῖ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τὰς ἀξιωμασίας τοῦ Ἰσραήλ. Εἰς τὸ Μιδράς Debarim Rabba 11 παράγραφῳ τῶν Γραφῶν ἀποδίδονται ὡς λόγοι τοῦ Πνεύματος. Ὁ Oesterly ὑποστηρίζει ὅτι καὶ ἐδῶ εἰς τὸν στίχ. 22 τὸ Πνεῦμα νοεῖται ὡς πρόσωπο, ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ ὁποῦοι ὁ Ἑσδρας θὰ καταστῇ ἱκανὸς νὰ γράψῃ. Βλ. Ἑβρ. 3,7· 10,15· Α' Ἰωάν. 5,7.

Στίχ. 24: Οἱ πέντε γραμματεῖς θεωροῦνται ὑπὸ τινων ὡς συγκεκαλυμμένοι ὑπαινιγμοὶ διὰ τὸν Johanan β. Zakkai, τὸν ἰδρυτὴ τοῦ ραββινικοῦ ἰουδαϊσμοῦ (66-70 μ.Χ.)

<sup>25</sup>Καὶ ἐλεύσῃ ὧδε, ἀγὼν ἄψω ἐν τῇ καρδίᾳ σου λύχνον συνέσεως, ὃς οὐ σβεσθήσεται, ἕως ἂν τελεσθῇ ἡ μέλλεις γράφειν. <sup>26</sup>Καὶ ὅταν ἐκτελέσῃς, τινὰ μὲν δημοσιεύσεις, τινὰ δὲ σοφοῖς ἀποκρύφως παραδώσεις. Εἰς αὖριον δὲ τῇ ὥρᾳ ταύτῃ μέλλεις γράφειν.

<sup>27</sup>Καὶ ἐπορεύθην, καθὼς μοι ἐνετείλετο, καὶ συνήγαγον πάντα τὸν λαὸν καὶ εἶπον <sup>28</sup>Ἀκουσον, Ἰσραήλ, τοὺς λόγους τούτους. <sup>29</sup>Παροικοῦντες παρώκησαν οἱ πατέρες ἡμῶν ἀπ' ἀρχῆς ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐρρύσθησαν ἐκεῖθεν. <sup>30</sup>Καὶ ἔλαβον τὸν νόμον τῆς ζωῆς, ὃν οὐκ ἐφυλάξαντο, ὃν καὶ ὑμεῖς μετ' αὐτοὺς παρέβητε. <sup>31</sup>Καὶ ἐδόθη ὑμῖν γῆ εἰς κληρὸν ἐν τῇ γῇ Σιών, καὶ οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς ἠνομήσατε καὶ οὐκ ἐτηρήσατε τὰς ὁδοὺς, ἃς ἐνετείλατο ὑμῖν ὁ ὕψιστος. <sup>32</sup>Δίκαιος ὢν κριτὴς ἀφείλατο ἀπ' ὑμῶν ἐν καιρῷ ὃ ἐχαρίσατο. <sup>33</sup>Καὶ νῦν ὑμεῖς ἐστε ὧδε, καὶ οἱ ἀδελφοὶ ὑμῶν ἐνδότερον ὑμῶν εἰοῖν. <sup>34</sup>Εὰν ἄρα προστάξῃτε τῇ διανοίᾳ ὑμῶν καὶ παιδεύσῃτε τὴν καρδίαν ὑμῶν, ζῶντες τηρηθήσεσθε καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐλεύσῃτε ἐπιτύχητε. <sup>35</sup>Κρίσις γὰρ μετὰ τὸν θάνατον ἐλεύσεται, ὅταν πάλιν ἀναβιώσωμεν. Καὶ τότε τῶν δικαίων τὰ ὀνόματα φανήσεται, καὶ τῶν ἀσεβῶν τὰ ἔργα ἐπιδειχθήσεται. <sup>36</sup>Πρὸς ἐμὲ δὲ μηδεὶς προσέλθῃ νῦν, μηδὲ ἀναζητήσῃ με ἕως τεσσαράκοντα ἡμερῶν.

<sup>37</sup>Καὶ ἔλαβον τοὺς πέντε ἄνδρας, καθὼς ἐνετείλατό μοι, καὶ ἐπορεύθην εἰς πεδίον καὶ ἐμείναμεν ἐκεῖ. <sup>38</sup>Καὶ ἐγένετο εἰς αὖριον, καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκάλεσέ με λέγουσα Ἔζρα, ἀνοιξον τὸ στόμα σου καὶ πίε ὃ ἂν σε ποτίσω. <sup>39</sup>Καὶ ἤνοιξα τὸ στόμα μου, καὶ ἰδοὺ ποτήριον πλήρες ἐπεδόθη μοι. Τοῦτο ἦν πλήρες καθὼς ὕδατος, τὸ δὲ χρῶμα αὐτοῦ ὡς πῦρ ὁμοιον. <sup>40</sup>Καὶ ἔλαβον καὶ ἔπιον. Καὶ ἐν τῷ πιεῖν ἡ καρδιά μου ἐξηρεύετο σύνεσιν, καὶ εἰς τὸ στήθος μου ἐπηύξησε σοφία, τὸ δὲ πνεῦμά μου συνετήρησε τὴν μνήμην. <sup>41</sup>Καὶ ἠνοίγη τὸ στόμα μου καὶ οὐκ ἐκλείσθη πλέον, <sup>42</sup>ὃ δὲ ὕψιστος ἔδωκε σύνεσιν τοῖς πέντε ἀνδράσι, καὶ ἔγραψαν τὰ λεγόμενα καθεξῆς χαρακτηρῶσιν, οἷς οὐκ ᾔδεισαν, καὶ

καὶ τοὺς περιφήμους μαθητάς του: Eliezer β. Hyrkanos, Joshua β. Hanauya, Jose ὁ ἱερεὺς, Simeon β. Nathanael καὶ Eliezer β. Araq.

Στίχ. 26: «Τινὰ δὲ σοφοῖς ἀποκρύφως παραδώσεις», ὅπως ὁ Μωϋσῆς κατὰ τὰς ραββινικὰς παραδόσεις παρέδωκε τὴν οὐσία τοῦ προφορικοῦ Νόμου εἰς τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς σοφοὺς τοῦ λαοῦ του, διὰ νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς ἐπιγενομένους.

Στίχ. 27-36: Εἶναι πιθανὸν οἱ στίχ. αὐτοὶ νὰ μὴ ἀπετέλουν μέρος τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου. Ἀλλὰ ὁ Θεὸς διέταξε τὸν Ἔσδρα νὰ εἴπῃ εἰς τὸν λαὸν ἐν στίχ. 23, ἐνῷ ἐδῶ εἰς τοὺς στίχ. 27-36 ὁ Ἔσδρας ἐκφωνεῖ λόγον γενικοῦ περιεχομένου.

Στίχ. 41: Ἡ παράστασις τοῦ ποτηρίου ἐδῶ ὡς μέσου, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ προφῆτης μεταφέρεται εἰς κατὰστασι θεοπνευστίας εἶναι καὶ ἰδιάζουσα καὶ ἐνδιαφέρουσα. Ἦμπορεῖ νὰ συγκριθῇ πρὸς τὰς σχετικὰς ἀντιλήψεις τοῦ Φίλωνος, ὁ ὁποῖος εἶχε ἐπιτρεασθῇ ἀπὸ τὴν πλατωνικὴν ἰδέαν τῆς ἐκστάσεως τοῦ πληρωθέντος ὑπὸ τοῦ θεοῦ προφήτου.

Στίχ. 42: Πρόκειται περὶ τῆς νέας ἐβραϊκῆς γραφῆς, τῆς τετραγώνου ἢ ἀσσυριακῆς, ποὺ γνωρίζομε μέχρι σήμερα. Πότε ἐγίνε ἡ ἀλλαγὴ αὕτη δὲν γνωρίζομε, διότι πρέπει νὰ συνετελέσθῃ βραδέως. Τὸ χωρίο τοῦ Ματθαίου 5,18 (ἰῶτα ἐν ἡ μία κεραία) δείχνει ὅτι

ἐκαθέσθησαν τεσσαράκοντα ἡμέρας. Αὐτοὶ δὲ δι' ἡμέρας ἔγραφον, <sup>43</sup>νυκτὸς δὲ ἦσθιον ἄρτον, ἐγὼ δὲ δι' ἡμέρας ἐλάλουν καὶ νυκτὸς οὐκ ἐσίγων. <sup>44</sup>Ἐγράφη δὲ διὰ τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν βιβλία ἐνενήκοντα τέσσαρα.

<sup>45</sup>Καὶ ἐγένετο συμπληρωθεῖσων τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν ἐλάλησέ μοι ὁ ὑψιστος λέγων Τὰ εἰκοσιτέσσαρα βιβλία, ἃ πρότερα ἔγραψας, δημοσίευε, καὶ ἀναγινώσκοιεν ἄξιοι καὶ ἀνάξιοι. <sup>46</sup>τὰ δὲ ἔσχατα ἐβδομήκοντα συντηρήσεις τοῦ παραδοῦναι αὐτὰ τοῖς σοφοῖς τοῦ λαοῦ σου. <sup>47</sup>Τούτοις γὰρ ἔνεστι πηγὴ συνέσεως καὶ σοφίας πηγὴ καὶ γνώσεως ποταμός.

<sup>48</sup>Καὶ ἐποίησα οὕτως ἐν τῷ ἐβδόμῳ ἔτει τῆς ἑκτης ἐβδομάδος πέντε χιλιάδας ἔτη, τρεῖς μῆνας καὶ δώδεκα ἡμέρας μετὰ τὴν κτίσιν τοῦ κόσμου. <sup>49</sup>Καὶ ἀφηρέθη ὁ Ἑζρας καὶ ἀνελήφθη εἰς τὴν χώραν τῶν ζώντων τῶν ὁμοίων αὐτοῦ, γράψας ταῦτα πάντα. <sup>50</sup>Αὐτὸς δὲ κέκληται ὁ γραμματεὺς τῆς γνώσεως τοῦ ὑψίστου ἕως τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων

---

κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰησοῦ αἱ ἐβραϊκαὶ ἅγιοι Γραφαὶ ἐγράφοντο εἰς τὴν νέα ἀσσυριακὴ ἢ τετράγωνο γραφῇ. Εἰς τὴν ἰουδαϊκὴν παράδοσι πάντως ὁ Ἑσδρας ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ ἐπινοητής τῆς νέας γραμμῆς.

Στίχ. 45-46: Τὰ κανονικὰ βιβλία τῆς Π.Δ., τὰ Ἀναγινωσκόμενα εἰς τὴ Συναγωγὴ καὶ εἰς τὴ διάθεσι πάντων πρὸς μελέτη, ἦσαν 24. Ὁ ἀριθμὸς 22 ποὺ ἀπαντᾷμε εἰς τὸν Ἰώσηπον (Κατ' Ἀπίωνος 1,8- ἔτσι καὶ ὁ Ὀριγένης, ὁ Ἐπιφάνιος καὶ ὁ Ἱερώνυμος) ὁφείλεται εἰς σύμπτυσιν τῆς Ροῦθ μετὰ τῶν Κριτῶν, καὶ τῶν Θρήνων μετὰ τοῦ Ἱερεμίου.

Στίχ. 48: Κατὰ τὴ συριακὴ μετάφρασι 5.042, ἐνῶ κατὰ τὴν αἰθιοπικὴ καὶ τὴν ἀρμενικὴ 5.004. Ἡ διδομένη χρονολογία εἶναι ἀδύνατον νὰ συσχετισθῇ μετ' ὅποιοδήποτε σύστημα ὑπολογισμοῦ τοῦ χρόνου. Κατὰ τὸν Kabish, «ἔσως ἀναφέρεται εἰς τὸν χρόνον ποὺ ἔγραφε ὁ ἀναθεωρητής».

Στίχ. 50: Τὸν αὐτὸ τίτλο φέρει καὶ ὁ I Ἑνώχ 12,3 ἐξ· 15,1.